



Брой 2 (1997) Година LXIII, ISSN-0205-0943

февруари 2023 г.

Цена 2 лв.

ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК – Издание на БТС

Най-голямото туристическо изложение в България ВАКАНЦИЯ & СПА отвори врати за 39-ти път през 2023 г. Традиционно то се организира под егидата на Министерство на туризма и привлича участници от страната и чужбина – национални и регионални туристически организации, туроператори, агенции, хотели и туристически центрове, атракции, места за спа и здравен туризъм, винарски региони, събития и фестивали, доставчици на технологии и хотелиерско оборудване, представители на медиите. Участваха над 250 от 15 държави.

Събитието бе открито от министъра на туризма д-р Илин Димитров. Той подчерта факта, че „туризмът е пресечната точка и сфера на дейност, която опира до почти всяка една област от об-

ВАКАНЦИЯ & СПА 2023

ОТНОВО ОТВОРИ ВРАТИ

ществения живот, дава отражение или се влияе от нея и накрая обединява усилията на всеки от нас в едно общо цяло, което наричаме имидж на дестинация България“. По думите му само така може да бъде издигнат престижът както на страната ни, така и този на

професионалния облик в сектор туризъм. Той посочи, че това изложение е ключово за туризма и открий поставените тази година акценти в съпътстващата форума програма - качеството на обслужването и кадрите в туризма. Сред акцентите в програмата

на ВАКАНЦИЯ & СПА 2023 бяха още устойчивостта на сектора, съвременни технологични решения, които обслужват пълния спектър на туристическите услуги и променят стандартните разбирания за туристическата индустрия. Изложението показва, че местните администрации подкрепят сериозно туристическия бизнес от регионите и активно промотират събития и забележителности. Подчертана бе ролята на атракциите, културните събития и фестивали за развитието на дестинациите. Представени бяха къчетата на България, познати и не толкова познати региони, нови туристически маршрути, културни и исторически обекти, фестивали, местни храни и напитки, фолклор и др.

EXO

Не чакайте ехото,
абонирайте се за
вестник "Ехо"



Каталоген № 255



В ПЛАНИНТЕ НЕ ПРАВЕТЕ ПЪТИЩА, А ПЪТЕКИ

Съвременният човек се стреми да покори природата и тя да служи за неговия удобен и лесен живот. За това трябва да се построят бързи и сигурни модерни пътища, денонощно осветени; безопасни тунели. Отчитат се някои негативни последици от тези дейности, но се пропускат важни вреди. Прокарване на път в планината и пробиването на тунели увеличава извънредно много надобяването на скалните маси. Нашата планета е на милиарди години и това води до по-лесно разрушаване на земните слоеве при резки промени на атмосферните условия. А когато човек се намеси с тежка техника за копаене на пръст и скални маси или дори с взривяване, картината става ужасяваща – появяват се свлачища и се засилва ерозията на почвата. Надобяването земни маси, под влияние на дъждовната вода и гравитацията потеглят надолу, надолу и само надолу към дъното на морета и океани. Дори натрошените маси, които се натоварват на тежки машини, за да послужат за строителен материал, пак след 2-3 десетилетия строежът остарява, бетонът се рони и материалът продължава пътя си надолу. Ако проследим пътя на надобяването земни частици, водата ги поема при обилни валежи в потоци, в рекички и реки – на път до морето. Част от тях засядат в дъното на планински езера. Те стават по-плитки, а някои пресъхват. Появяват се „сухи езера“. Други дребни еродирани частици при следващия проливен дъжд продължават пътя си към реките, на някои от които са построени язовири, които постепенно се затлачват с тиня.

►► на 14 стр.

Б. р.: Очакваме мненията, коментарите и сигналите на нашите читатели по повдигнатите проблеми, по-интересните от които ще бъдат публикувани на страниците на в. „Ехо“.

НАШАТА ЦЕЛ Е УСТОЙЧИВ ТУРИЗЪМ В ЧЕТИРИ СЕЗОНА



В рамките на изложението „ВАКАНЦИЯ & СПА 2023“ по инициатива на министъра на туризма д-р Илин Димитров се проведе кръгла маса на тема „Устойчив туризъм на практика“. В нея участваха международни експерти, министри, ръководители на браншови организации, бизнесмени, представители на различни организации в туристическия бранш, медиите. От страна на Българския туристически съюз участваха председателят на съюза Венцислав Венев и изпълнителният секретар Лъчезар Лазаров.

Министърът на туризма д-р Илин Димитров откри форума и подчерта, че България трябва да се утвърди като дестинация с устойчив туризъм в четири сезона, да повиши конкурентоспособността и качеството на туристическия продукт на базата на партньорство между всички заинтересовани страни.

В презентацията си „Политиките на МОСВ за развитие на устойчив туризъм“ министърът на околната среда и водите Росица Карамфилова посочи, че за да се осигурят устойчиви практики в туризма, ние всички сме отговорни за запазването на богатото биоразнообразие и екосистемите в българската

природа. Към експозето си тя добави, че България е подала кандидатурата си за домакин на провеждане на 29-та конференция на страните по Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата (COP29), която ще се проведе през октомври 2024 г.

„Домакинство на COP29 би допринесло много за имиджа на родината, отбеляза министър Илин Димитров – в рамките на месец в различни периоди у нас ще има 40 000 делегати на ООН. Това ще ни помогне да покажем красотите на България, да покажем, че туризмът ни е с грижа към природата и изцяло ще ни постави на туристическата карта“.

Министър Димитров добави, че получава много забележки заради факта, че сектор туризъм не е включен в Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България (НПВУ). „Възможно е след съответно решение на Народното събрание и разрешение от ЕК средствата по плана да бъдат преразпределени. Това ще помогне да се решат проблеми, свързани с националната туристическа реклама, използването на минералните източници, изграждане на велоалеи и пр.“, добави министърът.

„На територията на националните паркове има обекти /хижи/, които БТС стопанисва, каза председателят на БТС Венцислав Венев. Много от тях са в окаяно състояние и имат нужда от ремонти и поддръжка. Условието за това във високите планини са доста трудни, затова ние особено разчитаме на партньорството с Министерството на туризма и Министерството на околната среда и водите. Моят въпрос е по какъв начин тези високопланински обекти може да бъдат включени за ремонтни и възстановителни дейности по НПВУ? “

„Националните ни паркове са под най-строгата защита. Реновирането на високопланински хижи е възможно само след законосъобразни екологични про-

цедури, след доказване, че те ще бъдат ремонтирани по устойчив екологичен начин. Не бива да се прави компромис с екологичните критерии“, отговори министър Карамфилова.

На кръглата маса бяха поставени и акценти върху предизвикателствата, политиките и добрите практики за развитие на устойчив туризъм. Представени бяха посланията на Световната организация по туризъм и Министерство на околната среда и водите, добри практики от Кралство Испания и България, възможностите, които предлагат различни сертификати, еко - етикети и бизнес - инициативи за постигане на все по-добро качество и устойчивост на туристическите продукти и услуги.

EXO

БТС ЩЕ РАЗВИВА СЪТРУДНИЧЕСТВО С КАЗАХСТАН

На 14-ти февруари т. г. председателят на БТС Венцислав Венев и изпълнителният секретар Лъчезар Лазаров проведоха среща в сградата на Министерството на младежта и спорта с извънредния и пълномощен посланик на Република Казахстан в България Виктор Валериевич Темирбаев. На нея бяха обсъдени перспективите за сътрудничество в сферата на планинския туризъм.

Посланик Темирбаев сподели, че 9%



от територията на Казахстан са защитени територии, в това число 14 национални парка и 10 резервата, а българските туристи могат да се възползват от 30-дневен безвизов престой.



В края на срещата страните се договориха да поддържат работни контакти и да положат усилия за реализиране на туристическия потенциал и на двете страни.



ОТНОВО ПРОЗВУЧАХА ЛЮБИМИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПЕСНИ



На 28 януари т.г. се състоя Зимният концерт на туристическата песен, организиран от Сдружението на туристическите хорове в България и хор "Планинска песен - Филип Аврамов". Дълго чаканият зимен снежен ден навън напълно импонираше на надсловата на музикалната проява, посветена на 25-годишнината от кончината на Maestro Филип Аврамов. На 4 април 1959 г. по негова инициатива се основава първия туристически хоров състав "Планинска песен" с над 50 участници - туристи и алпинисти, които изнасят множество концерти у нас и в чужбина. Maestro Аврамов е първият диригент на хора и композира много от песните му. Член е на Съюза на българските композитори. С неговото дейно участие се създават повече от 70 туристически хорови формации в страната и така се полагат основите на нов жанр в хоровото пеене - популяр-

ната туристическа хорова песен. На българските любители на планината Maestro Филип Аврамов подарява над 300 мелодии на песни, които се пеят и до днес. След смъртта му хорът се преименува на "Планинска песен - Филип Аврамов" с ръководител Димитър Гочев. Двамата с Maestro трогат началото на песенния празник на туристическата песен "Песните на България", който се провежда ежегодно и до днес.

В концерта взеха участие и туристически хорове от страната, членове на Сдружението: „Осоговско ехо“ от Кюстендил с диригент Димитър Цветков,



„Иван Апостолов“ от Петрич с диригент Веселин Симеонов и Мъжка вокална група „Вежен“ от Тетевен с художествен ръководител Красимир Силянов. Тази година е юбилейна за тези два от тях. „Осоговско ехо“ е основан през 1963 г. към ТД „Осогово“ и читалище „Братство“ в Кюстендил и ще отбележи своя 60-годишен юбилей. Хористите от Тетевен ще празнуват своя 55-годишен юбилей. Вокалната им група е създадена през м. март 1968 година към читалище „Съгласие 1869“. По този повод те и техният град ще бъдат домакини на 34-то издание на фестивала на туристическата песен „Песните на България“, който по традиция се провежда през м. юни.

Туристическият хор от Петрич е сред най-младите - основан е на 2 октомври 1998 г. Неговият патрон Иван Апостолов е учител по музика, композитор,

активен планинар, носител е на много отличия на БТС, основава първия детско-юношески туристически хоров състав у нас.

В изпълнение на участниците прозвучаха обичани туристически мелодии, които често огласят лъкатушните планински пътеки и върхове и с които си спечелиха заслужените овации на публиката. Повечето от тях са композирани или в обработката на Maestro Филип Аврамов.

Хор „Планинска песен-Филип Аврамов“ традиционно откри концерта с „Балкани, вдигайте се!“, а след това изпълниха „Планинско смел“, „Мечтата на ветерана-турист“, „Тъгата на Пирин“, „Ехо туристи“, „Прекрасна си, мила Родино“. Иодлер съставя към хора впечатли публиката с „Алпийски зов“, „Веселият турист“, „Рила планина“, „Планински цар“, „Алпийски бивак“, „Белоснежен еделвайс“, „Сбогом, Пиринско лято“, „Тодорин връх“.

Хористите от Кюстендил създадоха приятно елегично настроение със „Синаница“, „Горе ле, горице“, „Връх мой“, „Николо“.

Гостите от Петрич донесоха

мелодичен южен полъх, поднасяйки с много настроение „Обичам те, Родино“, „Искам да се върна“, „Песните на моя град“, „Тиrolски мотиви“.

Със силното си мъжко присъствие на сцената и със вдъхновяващото си участие певците от Тетевен изпълниха „Вечерен здрач“, „Хайде, с раниците на гърба“, „Синовен богослов“.

На финала залата буквално бе взривена с песента „Българийо моя“ по текст на Игнат Игнатов и музика на Филип Аврамов, изпълнена от четирите хорови формации.

С аплодисментите на публиката бяха почетени и напусналите този свят през годините музиканти, певци и творци от хор „Планинска песен-Филип Аврамов“.

Сред официалните гости бяха изпълнителният секретар на БТС Лъчезар Лазаров, който поднесе приветствие към участниците, главният редактор на в. „Ехо“ Петя Иванова, журналисти от БНР и медиите.

Искра ЧЕРНЕВА

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА ЕНЕРГИЙНО ОБНОВЯВАНЕ НА СГРАДИ

Туристическият бизнес може да получи финансиране по Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България (НПВУ) по нова отворена процедура. Министерството на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) обяви на 2 февруари 2023 г. процедура за подбор на предложения за изпълнение на инвестиции от крайни получатели BG-RRP-4.021 „Подкрепа за енергийно обновяване на сгради в сферата на производството, търговията и услугите“.

Крайният срок за подаване на проектни предложения за изпълнение на инвестиции е 15.06.2023 г.

Основна цел на настоящата процедура е предоставяне на средства от Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) за енергийно обновяване

на сгради в сферата на производството, търговията и услугите, в т.ч. от сектор „Туризм“.

Общият размер на средствата по процедурата е 235 200 000 лева.

Допустими са всички кандидати, които:

- са търговци по смисъла на Търговския закон или Закона за кооперациите.

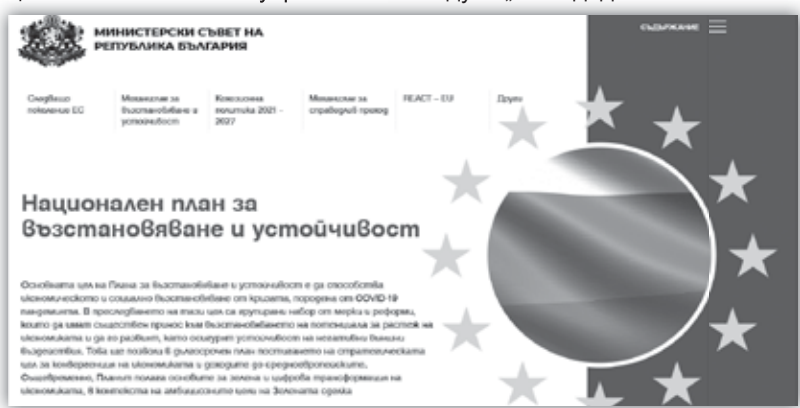
- са микро-, малки и средни предприятия по смисъла на чл. 3 и чл. 4 от Закона за малките и средните или са големи предприятия - предприятия, които не отговарят на изискванията за микро-, малко или средно предприятие по смисъла на чл. 3 и чл. 4 от Закона за малките и средни предприятия и Приложение I на Регламент (ЕС) №651/2014.

- са регистрирани не по-късно от 31.12.2019 г.

Подаването на предложенията

се извършва изцяло по електронен път чрез попълване на уеб базиран Формуляр за кандидатстване. Формулярът и придружителните документи се подават чрез Информационната система за Механизма (ИСМ) - Информационната система за управление

и наблюдение на Структурните инструменти на ЕС в България (ИСУН 2020), раздел „Национален план за възстановяване и устойчивост“, единствено с използването на валиден Квалифициран електронен подпис (КЕП), чрез модула „Е-кандидатстване“.



Документите по процедурата може да откриете на следния интернет адрес: <https://eumis2020.government.bg/bg/s/800c457d-e8be-4421-b8ed9-9e78d0a75c39/Procedure/Info/7037c9e4-0e51-4268-b8d5-3bc1660dccb4>

С резюме на процедурата за получаване на безвъзмездни средства BG-RRP-4.021 „Подкрепа за енергийно обновяване на сгради в сферата на производството, търговията и услугите“ по Националния план за възстановяване и устойчивост можете да се запознаете в линка - <https://www.tourism.government.bg/sites/tourism.government.bg/files/documents/2023-02/rezume-ee-npvu-mrrb-tourism.pdf>

Пресцентър на Министерството на туризма

КУРСЪТ ЗА ПЛАНИНСКИ ВОДАЧИ ПРЕМИНА ДИНАМИЧНО И ИНТЕРЕСНО



Тази година зимата дойде като по поръчка и курсът за част от професията „Планински водач“, организиран от Центъра за професионално обучение към БТС, протече при истински зимни условия. Той се проведе в периода 20-29.01.2023 г. в комплекс „Маловица“ и протече при целодневни интензивни занятия.

Дните обикновено започваха по тъмно с физзарядка, след която се преминаваше към практически упражнения по биене на пъртина, ходене с котки и снежодки, оказване на пър-



ва помощ, в това число изнасяне и транспортиране на пострадали, и често завършваха със среднощни тренировъчен преход до хижа „Маловица“ и обратно.

В курса бяха включени уроци по лавинна безопасност: изготвяне на снежен профил и лавинни тестове, работа с лавинна сонда и лавинен уред и симулации на спасителни акции на затрупани от лавина туристи с и без лавинни уреди в района на Втора тераса по пътеката към връх Маловица.

Околностите на Йончево езеро послужиха като полигон на занятия по изграждане и движение по



парапет, придвижване по технически сложен смесен скално-леден терен, спускане по рапел и самозадържане.

Изграждането на аварийни биваци пък завърши с песни и танци край лагерния огън, след които курсистите си лягаха, кой в каквото си е построил - някои в иглу, други в снежна пещера или хижа, трети на открито под борвете, а един заспа под масата (за да си тества зимната екипировка).

В един от дните бе направен преход с пълна зимна и алпийска екипировка до заслон „БАК“,

наричан още „Орловец“, но нестабилната лавинна обстановка не позволи продължаване по планирания маршрут до вр. Ловница.

Краят на курса съвпадна с ежегодната среща на планинските водачи от системата на БТС, по време на която се състоя серия от презентации на гост лектора доц. д-р Александър Шопов, преподавател в катедра „Туризм“, алпинизъм и ориентирание в Национална спортна академия „Васил Левски“.

Иван ПАНКЕВ

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА ОТБЕЛЯЗВАНЕ НА 150 ГОДИНИ ОТ ГИБЕЛТА НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА
ГАЛЕРИЯ "СРЕДЕЦ"

НАЦИОНАЛЕН МУЗЕЙ "ВАСИЛ ЛЕВСКИ"



ИЗЛОЖБА

БУНТЪТ НА ДУХА
ОСНОВНА СИЛА ПО ПЪТЯ НА СВОБОДАТА

ПРЕДСТАВЯНЕ НА НОВИ ИЗДАНИЯ
С ДОКУМЕНТИ ЗА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

бул. „Александър Стамболийски“ 17
2 февруари 2023 г. / 11:00 ч.

През 2023 г. се навършват 150 години от гибелта на Апостола на свободата Васил Левски - демократ, революционер, създател на Вътрешната революционна организация. Юбилейната годишнина е възможност да се припомним и разкрие личността на Апостола, революционната му дейност, значението на неговите идеи и дълбоката им актуалност в нашето съвремие, като се стимулира българското общество за творческо и иновативно осмисляне на делото на Васил Левски, на неговите сподвижници и последователи.

Сред целите на програмата са: достойно отбелязване на 150-годишнината от гибелта на Васил Левски и отдаване на заслужена почит към паметта и подвига на идеолога, организатора и ръководителя на българската национална революция; осигуряване на широка гласност на смисъла от съхраняване на българската идентичност и на историческата памет за героите на националното ни Възраждане; популяризиране на общочовешките ценности и европейските измерения в идеите на Апостола сред българската общественост, с акцент върху младите хора, деца, ученици, студенти.

Чрез събитията и инициативите на програмата да бъде при-



общен големият брой българи, живеещи в чужбина, с цел съхраняване на историческата памет и националната идентичност.

Приоритети на програмата са: обединение на представители на всички социални групи в българското общество около демократичните възгледи на Васил Левски чрез ангажирането им за изпълнение на включените в Националната програма инициативи; привличане вниманието на младите българи в страната и чужбина към делото и заветите на Апостола; достоверно и съобразено с най-новите научни постижения представяне на живота на Васил Левски и на неговата роля

за политическото пробуждане на възрожденските българи.

Реализирането на включените в Националната програма редица културни, образователни и научни събития на международно, национално, регионално и местно равнище ще способстват да се доразвият и представят нови изследователски акценти за популяризиране на живота и делото на Васил Левски и на неговата значимост за българската история.

Подробности за програмата можете да видите в <https://mc.government.bg/images/Nacionalna%20programa%20-%20Vasil%20Levski.pdf>



КНИЖНА ЛАВИЦА

ИЗДАДОХА В КНИГА БУНТОВНИЯ ЛИСТ „СВОБОДА ИЛИ СМЪРТ“ НА ЯВОРОВ



Фондация „Яворов“ и Община Чирпан издадоха 12-те броя на ръкописния хектографски Бунтовен лист „Свобода или смърт!“ Изданието е факсимилно, с разчетен текст, коментар, съставителство, увод и обяснителни бележки от доц. д-р Милкана Бошнакова.

Председателят на Фондация „Яворов“ Тодор Иванов представи на 15 януари в Къща музей „Пейо Яворов“ в Чирпан 12-те броя на ръкописния хектографски Бунтовен лист „Свобода или смърт!“, списвани от Яворов през 1903 г. в Македония. Книгата излиза благодарение на фондацията и Община Чирпан, спомоществател е инж. Георги Зъбчев - собственик на „Бъдещност“ АД и зам.-председател на Фондация „Яворов“.

„Уникалността на бунтовните листове идва от това, че автор, редактор и разпространител им е Пейо Яворов - знак за огромното доверие, което му има Вътрешната Македоно-одринска революционна организация (ВМОРО). Преписвани са от четника Димитър (Мицо) Кирилев с хектографическо мастило и са достигали, както казва самият поет-революционер, „от село на село до четирите македонски ветрища“, с цел подготовката на въстание“, каза Иванов.

Изданието е в памет на проф. Димитрина Нанева (починала внезапно през 2022 г.) - правнучка на Яворов по линия на племенницата Малина. Именно проф. Нанева е инициатор и вдъхновител на книгата, при това тя да се осъществи на базата на ново разчитане на текста по оригинала на вестника.

Неоспорим факт е, че Яворов е бил и лицето, и перото на ВМОРО. Бил е най-високо в йерархията на организацията, доверен човек на Гоце Делчев. Кое е основното в тези броеве? Винаги в началото има уводна статия с акцент върху актуалното в момента. Яворов е особено остър към „блягството“ на някои в Майка България. Използва български поговорки, близки до речта на населението в Македония, дава и информация за

турските зверства. Съобщават се данни за сражения, с изписване имената на убитите. Яворов взима решение и точно в кои селища ще отидат броевете, има специална разпространителска мрежа. Първите три са с тираж 45 бр., но Гоце Делчев осигурява по-подходяща хартия и бройките нарастват на сто. В голямата си част вестникът се чете пред голяма публика, не всеки е бил грамотен тогава.

Оригиналните 12 бунтовни листове, форматно почти еднакви с малък, четиристраничен софийски вестник по онова време, се пазят в Националната библиотека. Текстовете от брой Девети, написани за Великден преди 120 години, оживяха от особено възбуждаващ глас на актьора Ивелин Керанов. Той изнесе и рецитал по стихове на Яворов, пренасяйки разчувстваната публика във възхитението на гениалния поет.

Ръкописният вестник „Свобода или смърт! Бунтовен лист“ е нелегален орган на Вътрешната Македоно-одринска революционна организация (ВМОРО), списван от поета Пейо К. Яворов в Македония от началото на м. февруари до края на м. април 1903 г. Поводът за появата на вестника е Солунското решение на Централния комитет (ЦК) на ВМОРО за въоръжено въстание през 1903 г. против турската власт в Македония и Одринско и нуждата българското население в двете области да се подготви за него.

Изданието включва пълно факсимилно представяне на всяка страница от 12-те броя на вестника с разчетен текст и коментар. Разчитането е ново и е направено по оригиналите на „Свобода или смърт! Бунтовен лист“, съхранявани в Български исторически архив при Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ (НБКМ-БИА) в София.

Книгата струва 29,99 лв. и е дело на издателство „Книги за всички“ ЕООД.

Ангел КОЛЕВ



БЪЛГАРСКА ФЕДЕРАЦИЯ НА ТУРИСТИТЕ ВЕТЕРАНИ ПОКАНА

Управителният съвет, на основание чл. 23, ал. 1 от Устава на БФТВ, свиква Общо събрание на делегатите на клубовете на 26 април 2023 г. от 10.30 часа в хотел „Ловеч“ – град Ловеч при следния

ДНЕВЕН РЕД:

1. Отчет за дейността на федерацията през 2022 г.
2. Финансов отчет за 2022 г.
3. Избор на Председател.
4. Избор на Управителен съвет и Контролна комисия.
5. Приемане на Календарен план за 2023 г.
6. Определяне на размера на членския внос за 2024 г.
7. Приемане на нови членове.

Право на делегат имат всички клубове, издължили членския си внос за 2023 г. до 31.03.2023 г. Членовете на УС и КК са делегати по право.

При липса на кворум, на основание чл. 27 от ЗЮЛНЦ, Отчетно-изборното събрание ще се проведе в същия ден, на същото място, със същия дневен ред и един час по-късно, независимо от броя на присъстващите членове на БФТВ.

от Управителния съвет на БФТВ

ПОКАНА

Управителният съвет на сдружение с нестопанска цел за обществено-полезна дейност Туристическо дружество „Родопей“, с. Ягодина, област Смолян, на основание чл. 26 от ЗЮЛНЦ и чл. 24, ал. 1 от устава на сдружението свиква общо отчетно събрание на 29.04.2023 г. в 10:00 часа в хижа „Тешел“ – с. Тешел, община Девин, област Смолян, при следния

ДНЕВЕН РЕД:

1. Приемане на отчет за дейността на сдружението за 2022 година;
2. Приемане на отчетен доклад на Контролния съвет за 2022 година;
3. Приемане на годишния счетоводен отчет на сдружението за 2022 г.;
4. Приемане на Календарен план за дейността на сдружението за 2023 г.;
5. Приемане на проектобюджет на сдружението за 2023 г.;
6. Приемане на нови членове и прекратяване на членство в сдружението;
7. Избор на делегат за ОС на БТС през 2023 г.;
8. Разни.

При липса на кворум, на основание чл. 27 от ЗЮЛНЦ, Общото събрание ще се проведе в същия ден от 11.00 часа, на същото място и при същия дневен ред и ще се счита за законно, независимо от броя на присъстващите членове на сдружението.

Поканват се всички членове на сдружението да участват в Общото събрание.

Полегнал в полите на Родопите, Брацигово е великолепно място за живеене, за релакс и за туризъм. С благ климат през цялата година, селище с бунтарски дух и с много колорит, Брацигово привлича с красивата си природа и термални води, с богатата си двухилядолетна история и с китните си възрожденски къщи, които напомнят, че тук са живели най-прочутите дюлгери, строители на култови сгради из цялата страна. Разположен в Пещерската котловина на 420 м н. в. под стръмните склонове на Родопите, Брацигово е единственото място извън Долината на розите, където се отглежда най-маслодайната роза в света. Тук можете да вдишате и най-чистия въздух на планетата според изследване на НАСА в с. Равногор, чийто върхове достигат 1800 м.

ПО СЪПЪКЪТЕ НА БЕСИ, РИМЛЯНИ И ДРАГОВИЧИ

Брацигово е населяван още от древността, за което свидетелстват руини от храмове, тракийски могили, монети от Филип Македонски и Юстиниан... Разходка до местностите „Св. Троица“ и „Пърлеви чешми“, до могили в „Клисурата“ (тук са открити артефакти от тракийското племе беси, монети от IV в. пр. Хр. и от тракийския град Одрюза - Пловдив) ни връщат към епохата на римския император Клавдий, покорил траките и създал на земите им провинцията Бесика (46 г. пр. Хр.). От римско време до днес са останали религиозни култови обичаи като Празникът на русалките на Спасовден. Старите зидове и калдъръменят път в района „Въртян камен“ и „Друма“ ни препращат хилядолетия назад, когато местността „Кръстец“ е кръстопът на римски друми, а „Банището“ е лечебен център, чийто термални води дарявали и тогава здраве и благодат. Жителите и гостите на града могат и сега да се възползват от прочутата с лечебните си свойства Брациговска минерална вода. В големите села в областта - Розово, Равногор, Козарско, Исперихово, Бяга и Жребичко ще откриете и великолепно условия за еко- и селски туризъм.

С друга местност - Драгуница се свързва славянското племе драговичи, като се предполага, че от тогава водят началото си видни родове в Брацигово като Търпоманови, Ликоманови, Юрукови, Петлешкови и Гюлеметови.

Отново тук ще видите най-голямата куполна тракийска гробница в България. Археологът Георги Китов е открил 20 от Равногорските тракийски могили, като при разкопки на Испериховските тракийски могили е открита и уникална антика на богинята Венера. Запазени могили има и в землищата на



БРАЦИГОВО ВЪЗРОЖДЕНСКАТА ПЕРЛА НА РОДОПИТЕ

околните села, а многото мостове, римски пътища и светилища дават възможност за развитие на културен туризъм в региона.

Легендите за Жабя крепост ще ви отведат на 3 километра от града в местността „Тъмра“, където останките на крепостта „Ватрахокастрон“ (XII в.) свидетелстват за времето, когато тук се е укривал Иванко, убиецът на цар Асен.

ГРАД НА ДЮЛГЕРИ И НА МАСЛОДАЙНАТА РОЗА

Брациговци се радват на китна пролет и топла есен. Заради мекия климат от векове поминък за населението е отглеждането на маслодайната роза, която по качества не отстъпва на казанлъшката. От село Розово се открива красива гледка към розовите масиви на брациговци, като основни пазари за износ са Япония и Франция. Според проучване брациговската роза е по-маслодайна от тази в Казанлъшко и Карловско, което я прави номер едно в света (рандеманът ѝ е 11, а на Казанлъшката е 9). Маслодайността зависи от климата, а денем слънцето в Брацигово грее силно, докато вечер от планината слеза прохладата, която влияе на растежа и маслодайността.

Брацигово е основан през XIV в. и съхранява свободолубивия дух на българина (за първи път се споменава през 1520 г.). През Възраждането е популярен с производството на розово масло и с майсторите дюлгери, които се преселват тук от Костурския край. Дошлите от Македония 200 български фамилии донасят дюлгерството,

строителството, грънчарството и други занаяти, които и днес определят промишления облик на региона.

Задължително посетете една от най-интересните монументални къщи – Поповата, строена в 1848 г., която е превърната в музей на Брациговската строително-архитектурна школа. Брациговските майстори-строители са признати за масонско братство през XVIII в. Имали са таен език, устав, печат и еснафска организация, на брояваща 403

майстори, които са съградили култови къщи, училища, мостове, читалища и храмове из цяла България. Сред тях е и **уникалната камбанария и църквата „Св. Йоан Предтеча“**, която е градена от първомайстор Насе Христов - Гърнето. По вътрешните стени на църквата са вградени гърнета за акустика, а камбанарията е най-високата на Балканите (35 м) и е дело на майстор Иван Драгов.

Градският исторически музей, който се намира в старинната част на Брацигово и оформя музеев комплекс (родната къща на Васил Петлешков, експозицията на Брациговската строителна школа през Възраждането и Етнографската експозиция), е включен под № 70 в списъка на 100-те НТО на България. Историческата сбирка е открита през 1956 г. в тогавашното начално училище. От 1988 г. музеят е настанен в нова, специално построена сграда на два етажа. Днес в него най-многобройни са изложени експонати, свързани с революционните борби на неговите

от тукашния еснаф.

Особено внимание в музея е отделено на Априлската епопея от 1876 г. с ред експонати: знамето, ушито от Ана Гиздова, оригиналните черешово топче, библия, нож и револвер, върху които са се заклевали въстаниците, лични вещи, принадлежали на брациговския герой Васил Петлешков. Днес в неговата къща, строена през 1872 г. от майстор Иван Боянов, се помещава художествената галерия на града. Първият етаж Васил Петлешков използвал за аптека, а горният предоставил на основаното читалище.

ЛЮЛКА НА БЪЛГАРЦИНАТА

Наследете се на старата част на Брацигово - на красивия архитектурен резерват, който включва множество запазени стари къщи, дело на брациговските дюлгери. Приятно е, че градът е съхранил този възрожденски дух и стил, който грабва сърцето с красота, зеленина и неповторима визия.

Брацигово е възпят и стига своя патриотичен апогей в бун-

товната 1876 г., когато мъжки се сражава и устоява на нападенията на башибозука в люти боеве 17 дена, без да бъде превзет. Зад крепостните му стени се крие населението от околните села, а черешовите му топчета могат да се видят като експонати в местния музей и в Истанбул. Защитата на Брацигово е най-добре организирана от всички въстанически пунктове. Брациговци разполагали с 18 черешови топчета и дори предприели атаки срещу заобикалящите ги османски сили. Под изработеното от Ана Гиздова и осветено от поп Сокол знаме се събират 1333-ма бунтовници от седем селища. Те разполагат с 463 пушки и 817 пищови и две седмичи и половина са опиянени от свободата и се радват на победите си над башибозука, който не успява да сломи тяхната съпротива.

Априловският комплекс ни връща към героизма на брациговци, които не позволяват да бъде запалена една къща след успешните преговори и триседмична тежка обсада. Цъфналият рози в околността смилели сърцето на Хасан паша, който не облял в кърви този райски кът. Все пак жертва е имало и това е Васил Петлешков. Той ще остане в историята с думите: „Аз съм – други няма. Аз водих, аз заповядах, други не търсете.“, с които се превръща в легенда в Априлската епопея с мъжеството и стоицизма си.

Люлка на древни цивилизации, великолепно място за здравен и екорелакс, етнографски съхранен възрожденски град, Брацигово все повече ще заема заслужено централно място в картата на Балканския туризъм.

текст и снимки:
Антоанета ТИТЯНОВА



жители.

В **Поповата къща**, построена през 1847 г. от братята Зафир и Михаил Попови, посетителят ще научи за архитектурно-строителната школа през Възраждането, посветена на прочутите брациговски дюлгери. Показани са любопитни фотоси от живота им, инструменти и оригиналната **кондика** - закон на строителния еснаф, Мещровският речник, състоящ се от около 700 думи - таен език, с който те наричали пособия и елементи, за да запазят тайните на занаята. Знае се, че Кольо Фичето е бил тук като калфа и дори щял да става зет на един от майсторите. Когато строил моста над река Осъм в Ловеч, поискал и получил помощ



КРЕМИКОВСКИ МОНАСТИР

„ВЕЛИКОМЪЧЕНИК

ЧУДОТВОРЕЦ

СВЕТИ

ГЕОРГИ

ПОБЕДОНОСЕЦ”

По време на Римската империя от IV и V век, а и малко по-късно тук, на мястото на сегашния православен манастир, е имало малко селище.

След I в. сл. Хр. по Римските земи много бързо се разпространява християнството, въпреки страшните наказания, включително и смърт.

През 313 г. римският император Константин Велики (306 – 337), по настоятелните увещания и молби на майка му Елена, обявява християнството за свободна религия и премахва гонението и наказанията срещу християните. Настъпва период на бързо увеличаване броя на последователите на Христовото учение. Започва време на разцвет на Римската цивилизация по днешните български земи. В центъра на Сердика, днешна София, е изградена най-голямата за онова време култова сграда – ротонда, по-късно наречена на името на Свети Георги. В нея през 343 г. се провежда Сердикийският – един от първите седем Християнски църковни събора.

През 395 г. Римската империя се разделя на две: Западна и Източна – Византия. В пределите на втората попадат териториите на днешна България.

Древните предци на днешните българи още през I век стават последователи на християнството, независимо къде са се намирали. През 680 – 681 г., след една тежка и продължителна война срещу Византия, българският владетел кан Аспарух печели победа. Византия признава новата Българска държава, появила се в тази част на Европейския континент.

През 717 – 718 г. голяма конна орда, предвождана от българския кан Тервел, син на Аспарух, напада окупираните около Константинопол арабски войски, след дълги кръвопролитни битки ги прогонва и избива значителна част от тях. Българските войски са действали начело с Христовия кръст. Това потвърждава, че християнството вече трайно се е настанило в новата Българска държава.

Християнската църква канонизира и обявява кан Тервел за „Свещен и спасител на Европа“.

Край на езическите религиозни пристрастия, които достигали до престъпления сред част от населението в младата Българска държава, слага Све-

ти княз Борис Михаил през 864 г. с личното си покръстване, приемане на Христовата вяра и обявяването на християнството за единствена държавна религия в България.

Предания и легенди разказват, че през IV век на мястото на сегашния Кремиковски манастир „Свети Георги“ е имало християнска монашеска обител. Малка църквица, заобиколена от битови сгради за монасите, се е намирала в селището под крепостта „Градището“.

Военните нападения на готите в края на IV век и на хуните през V век са причинявали погроми на първите монашески обители. Тогава е бил унищожен и манастира, заедно с малкото селище под крепостта.

През XIV век българският цар Иван Александър (1331-1371) се изявява много активно с дейността си по възстановяването, възобновяването и строителството на манастири. Тогава отново е изграден Кремиковският манастир. Този цар е дарявал Драгалевския, Бачковския, както и Българския Зографски манастир „Великомъченик Свети Георги победоносец“ в Света гора на Атон.

След падането под османска власт в Софийска област били разрушени до основи почти всички християнски манастири. Монасите били прогонени и мнозина избити. Така е станало и с Кремиковския манастир.

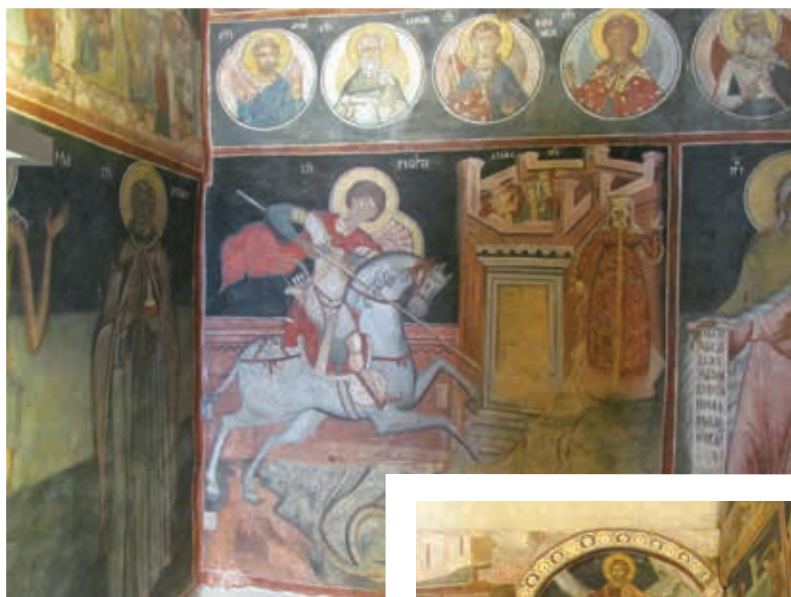
Той бил въздигнат из земята, когато през 1497 г. султан Мехмед II разрешава възстановяването на разрушените манастири при определени условия. Кремиковският манастир е втория възстановен в Софийския район след Драгалевския. Тогава някои български първенци запазват титлите и влиянието си. Един от тях е боляринът от Софийско-Радивой. Той се явява като основен възстановител на Кремиковския манастир.

Голяма трагедия сполетяла семейството на болярина и предизвикала щедростта му към възстановяването на светлата обител. Епидемия от чума повалила и починали двете деца на Радивой. Воден от дълбоката си скръб и голяма любов към Христа, той дарил необходимите средства за възстановяването на Кремиковския манастир. В това му Богоугодно деяние той бил насърчаван и подкрепян от Софийския митрополит Калевит.

Първоначално Радивой възста-

новил малък християнски храм на мястото на порутената отдавна църквица. Наречен бил „Великомъченик Чудотворец Свети Георги Победоносец“. Впоследствие около него възникнали едноетажни битови сгради за монасите.

Малката сграда на възстановената църква била еднокорабна, безкуполна, с една олтарна апсида и притвор. Нейният строеж



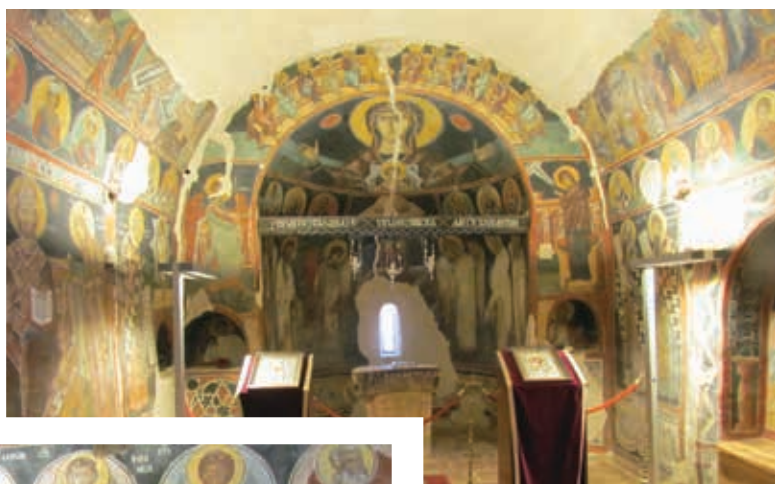
бил съобразен със строгите изисквания да символизира подчинеността на българите към османската власт.

Боляринът дарил парите, необходими за изграждането на храма. Стенописите са изработени с най-високо майсторство. Те показват нивото на изобразителното изкуство през средните векове.

Впечатляваща, поучителна и даваща информация за хората от Софийско през онзи далечен период е картината, изобразяваща болярина Радивой, съпругата му, двете деца Теодор и Драгна и Софийския митрополит. Той поема от ръцете на ктитора Радивой модела на църквата. Сцената е наблюдавана от един друг неназован образ. Вероятно това е патрона на храма Свети Георги. Тази рисунка дава информация за изграждането на църквата и как са изглеждали по образ и по облекло представителите от заможното население на София.

Интереси са библейски сцени от живота на Пресвета Богородица, Света Ана, Света Елена и Тайната вечеря. Характерно за

Манастирът е разположен на малък рид, навесен високо над Софийския квартал Кремиковци, на южните склонове на Западна Стара планина. За разлика от много други православни манастири, сгушени в дълбоки долини и малки горски котловинки, той се вижда отдалеч. От двора му се открива широк панорамен изглед към намиращото се под него селище, но в ясен ден в южна посока погледа обръща Софийското поле. Природната картина около манастира оставя у посетителя приятни трайни впечатления. Тя е характерна с разнообразието предимно на широколистната гора и великолепието на стръмно спускащите се склонове на планината. Малко над манастира е местността „Градището“, където има останки от римска крепост.



майсторство. Обковано е със сребърни и златни листове. На предната корица е изковано Разпятието.

Евангелието е подарено на Кремиковския манастир от митрополита и остава в историята като „Кремиковското Четвероевангелие“. То представлява изключителна историческа, културна и духовна ценност. Понастоящем се намира в Националния историко-архиологичен църковен музей в София.

Старата манастирска църква „Свети Георги“ през следващите периоди на няколко пъти била преустройвана и отново изографисвана. Има надписи, от които се научава, че това се е случвало с финансови средства на богати хора от Софийско през 1611 г., 1799 г. и 1803 г.

Кремиковският манастир многократно е бил нападан с цел ограбване.

Благодарение на финансови дарения на заможни християни в почит към патрона и покровителя на манастира Свети Георги, светата обител се оформя като финансово най-заможна, придобива различни имоти и подпомага финансово изграждането и укрепването на нови манастири в Софийския регион. През XIX век битовите сгради са обновени. Построена е манастирската магерница.

Зачестилите разбойнически нападения с цел ограбване на всичко, което е възможно, допринасят за прогонването на монасите. До този момент манастирът бил мъжки.

През 1885 г. по решение на Софийската митрополия манастира е възстановен. В него са настанени монахини. Те били българи, прокудени от Малашевието в Македония след Берлинския мирен договор от 1878 г.

На 12 февруари 2023 г. Петко Борисов Петков ще навърши 70 години. Той е и най-младият носител на „Синята лента“ определена за „РЕКОРД НА СТОЛЕТИЕТО XX век“. Животът на Петко - Железния от с. Железна е пример за подражание. Работи в Химкомбината в гр. Видин, в мини Чипровци и вече като пенсионер 25 години е овчар-скотовъд на 200 овце и 40 кози.

Най-накрая след Ковид-пандемия, избори и украински конфликт залата на Общински съвет Видин се изпълни с около сто души от три поколения, ученици и възрастни. Дневният ред на проявата, избран в три части, заинтригува всички, а интересната викторина и томбола освежиха обстановката и се превърнаха в шоупрограма за зажадените за контакти видинчани. Така 80 минути минаха неусетно.

Събитието бе открито от председателя на ТД „Бонония“ - Видин д-р Борислав Милчев, като най-напред бе отдадена минута мълчание в почит за двама от колегите, които вече не са между нас.

В първата част от дневния ред акцент бе решение на експертна комисия и на УС на ТД „Бонония“, свързано с постижението на водни туристи за преминаване на маршрут по Дунав за 37 дни гребане, средно по 77 км. на ден, от Донаушинген - Германия до гр. Сулина - Румъ-

ния в чест на, забележете, 1300 години Аспарухова България.

Това рекордно постижение превърна всеки от нас, участниците в експедиция „Дунав 81“ в носител на „Синята лента 2840“. Този рекорд бе определен и за „Рекорд на столетието за XX век“, осъществено от мс Милчо Василев - ръководител и Вергил Стефанов (първа лодка), и двамата вече покойници. Във втора лодка бяха по-младият участник Петко Борисов Петков и змс Богомил Цветанов Петров. Това са наградените с купа и сертификат и вписани в книгата на Дунавските рекорди - Бонония, заедно със

седемте рекорди, предшестващи експедицията Дунав 81 (Видин - Русе, Тимок - Силистра, 24 часа, експедиция „Истор 78“ и др.)

За всички тези постижения ще бъдат уведомени дружествата в България и централата на БТС в София, за да могат желаещи-

те да подобрят постиженията с представена документация. Ще бъде издадена и книга **Дунавски простори**, продължение на книгата **Сините простори**, издадена преди 20 години.

Във втората част на събитието д-р Милчев връчи званията

на отличените - турист, еколог, турист екстрем за последните 120 години. Това са: мс Милчо Василев - турист на 120^{те} години - посмъртно; змс Богомил Цветанов Петров - еколог на 120^{те} години; Богдан Петров Тодоров - за турист екстрем на 120^{те} години.

Важно е да се отбележи и „сагата“ на тези постижения, които трябваше да бъдат узаконени още преди години, но инакомислещи ги отклониха. Това бе осъществено едва сега, повече от 40 години по-късно.

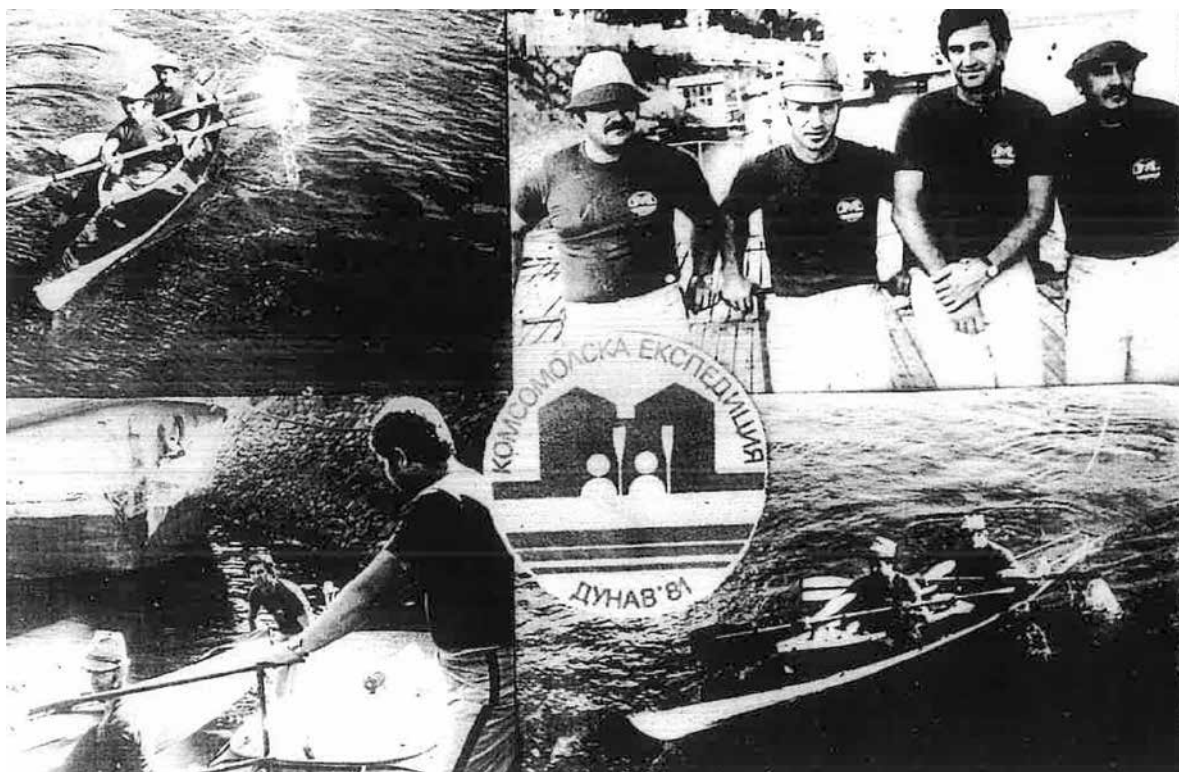
В третата част на форума ученици приеха сертификати, с които бяха удостоени за изкачване на връх Връшка чука (692 м. - раят на ендемитите и билката Ерантис Стефус Булгарикус). Последва посещение на женския Раковишки манастир, гроба на капитан Киреев и огромния объл камък с надпис. Тук е дадено началото на Белградчишкото въстание от 1850 г. На учениците от ППМГ „Екзарх Антим Първи“ - Видин бе подарен фотоплакат с фотоси от тяхното изживяване на този паметен ден.

Снимки и текст: Богомил ПЕТРОВ



ОТЗВУК ОТ ЕКСПЕДИЦИЯ „ДУНАВ 81“

40 ГОДИНИ ПО-КЪСНО



КРЕМИКОВСКИ МОНАСТИР...

от стр. 5

Кремиковският манастир, както и значителна част от другите в Софийския район, е бил съпричастен в борбата на българите за освобождение от Османско иго. В уверение на това, на входа на манастира има плоча, която напомня на поколенията, че тук през м. юни 1876 г., след разгрома на Ботевата чета е намерил сигурно убежище вторият знаменосец в четата Димитър Стефанов - Казака.

Като най-ценна реликва в манастира са съхранявани мощи на загиналия за Христовата вяра на 10 февруари 1515 г. 18-годишен Георги Нови Софийски. Той бил канонизиран за светец. Една от големите Софийски улици носи неговото име - „Свети Георги Софийски“.

През 1952 г. монахините от Кремиковския манастир пренесли мощите с изкусно направения реликвиум в Драгалевския манастир, където те се намират и понастоящем.

Кремиковският манастир е изпълнявал важна роля в книжовния живот на българите през късното средновековие и Възраждането. Тук се подготвяли книжовници. Библиотеката на светата обител притежавала художествено изработени евангелия, ръкописни и печатни книги с религиозно съдържание, някои от които са имали и много важно историческо значение. Като скъпа реликва се е съхранявало евангелие от 1579 г., художествено изработено със златен обков.

Съществуват проучвания, в които се твърди, че в библиоте-

ката на Кремиковския манастир са съхранявани в продължение на дълго време жития на известни светци. Почти всичко това по неизвестни начини е разпиляно и до днес нищо не е останало.

Манастирът притежавал и други ценности. Като изключителни реликви били стари икони. На голяма любов и почит се радвала иконата на Свети Георги от 1667 г. Пазела се голяма икона на Свети Георги Софийски от 1826 г. Подобна била и иконата от онова време на Свети Харалампий. Имало и други икони, изнесани за участия в литийни шествия.

Притежание на манастира била и руската икона „Света Богородица Феодоровская“ направена по поръчка на великия княз Александър.

В архитектурното устройство на манастира се наблюдават стилове, характерни за различни периоди. Това показва многократното му възобновяване след покушения и погроми, което се е случвало с всички български духовни огнища.

През 1907 г. е построена новата манастирска църква „Успение на Пресвета Богородица“. Храмът представлява сравнително голяма кръстополна, трикорабна, едноапсидна сграда. Изображените стенописи показват високото майсторство в българското изобразително изкуство в онези времена. Най-силно впечатляваща е голямата икона „Успение на Света Богородица“. Дърворезбеният иконостас е много красив. На него, в съответствие с канона

са майсторски изработените икони на Исус Христос и Свети Йоан Кръстител, а от лявата страна на „Царските двери“ са иконата на Света Богородица, на Свети Георги и до нея на Свети Георги Софийски.

Настъпва период на възход за манастирския комплекс. Броят на монахините бързо нараства на 40. През трите войни, в които участва България в началото на XX век и тук, както в почти всички наши манастири, дейността замира. След края на Първата световна война настъпва нов подем за тази света обител.

През 1952 г., по нареждане на Правителството на „Отечествения фронт“, оглавявано от Вълко Червенков и Антон Югов, монахините са прогонени. В манастира е настанена войска част. Построен е бункер. Войниците квартируват в битовите манастирски помещения. Дали по нареждане на техните командири или поради липса на християнска просветеност и възпитание, те безчинствали в двете манастирски църкви по най-вандалски начин. Тогава купола на храм „Успение на Пресвета Богородица“ е надупчен от куршуми. Стъклата на прозорците са изпочупени. Икони и различна църковна утвар са унищожени.

Тогавашната „Народна власт“ отваря война на Християнското православие, което е една от грубите грешки. Последниците още много дълго време ще дават крайно отрицателно влияние върху поведението и морала на българския народ.

През 1970 г. в Кремиковския манастир идват две монахини от Етрополския манастир. Те, заедно с явяващи православни хрис-

тиани от околните села, се заемат и постепенно възстановяват манастира. Понастоящем тази света обител се поддържа в много добро състояние.

Дворното пространство от ранна пролет до късна есен е изпълнено с красиви цветя и цъфтящи храсти. Няколко високи иглолистни дървета хвърлят дебела сянка и даряват прохлада през горещите летни дни. В западната част на двора има няколко големи дървени маси и пейки за сядане, почивка и закуска на присъстващите поклонници.

В манастирския комплекс има и трети действащ малък храм - параклис.

В малко помещение има магазинче, което предлага на посетителите различни сувенирни предмети: декоративни свещи, тамян, кандила, икони и други.

Празникът на Кремиковския манастир е на Гергьовден - 6 май.

До Кремиковския манастир може да се отиде с обществен превоз: автобус № 117, който тръгва от автостанция „Изток“ в кв. Сухата река. До автостанцията е и началната и крайна спирка на трамвай № 22. В кв. Кремиковци се слиза на автобусна спирка „Света Петка“. Разстоянието от автостанцията е 19 км. От автобусната спирка до манастира разстоянието е 3 км. по автомобилен път.

Пред манастира има широк паркинг с чешма с добра за пие вода.

инж. Георги ПЕТРУШЕВ



На 24 февруари тази година „Българският алпинист на столетието“ Христо Проданов ще да навърши юбилейните 80 години. По този повод в родния му град, а и не само там, ще бъде отбелязана тази дата. И както е прието, на подобни юбилеи се прави равностметка на изминалия път. Тази равностметка правим и ние сега, но уви, без Христо, без юбиляря. А тя е много впечатляваща.

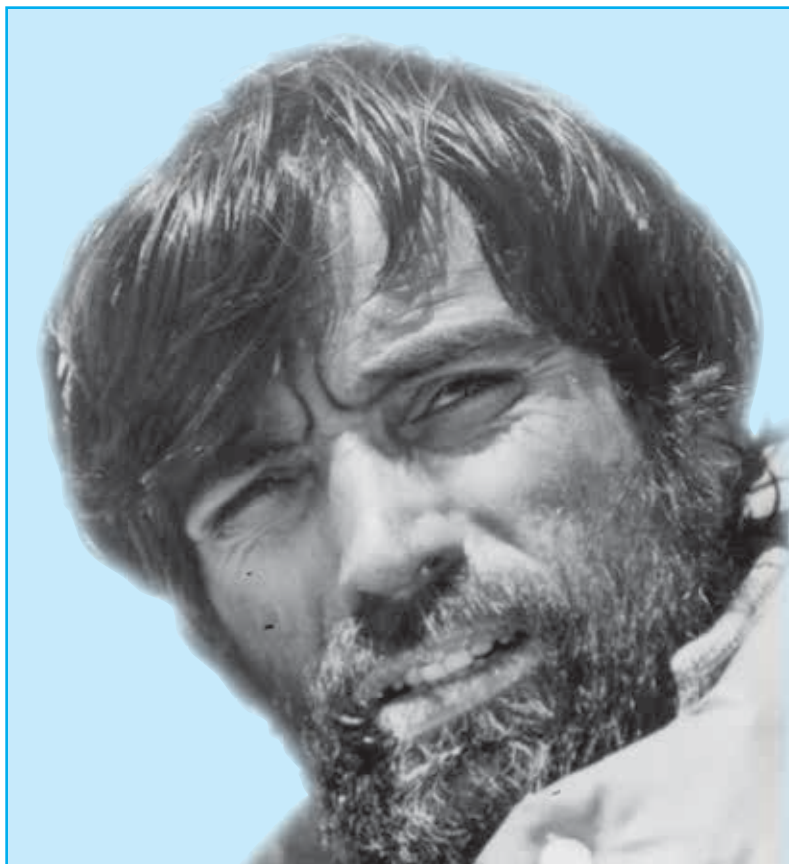
Роден на 24 февруари 1943 г. в подножието на Балкана – в Карлово, още от ранните си детски години Христо така се влюбва в планините и техните върхове, че те стават смисъл и съдържание на живота му. Неговото верую бе „Завиждам на хората, на които предстоят нови върхове“.

Вече 39 години Христо го няма. На 21 април 1984 г., след изкачването на първия връх на планетата Еверест (8848 м) той остана завинаги по склоновете на „Върха на върховете“. Остана там горе, в „Зоната на смъртта“, но ни остави завидно наследство от върхове, пред които е подходящо да поставим представките „най“ и „първо“. Ето вижте сами!

В Хималаите – първи българин на осемхиляден връх – Лхотце (8516 м). Първо българско изкачване на световния първенец Еверест (8848 м). И на двата върха Христо се изкачва без ползването на допълнителен кислород и сам. **В Алпите** – първи български изкачвания на Гранд Жорас по пътя на великия Рикардо Касин, на Матерхорн по Северната стена, на Пти Дрю по „Пътят на гидовете“ и маршрута „Бонати“, на връх Монблан по маршрута „Френе“. **В Кавказ** – „Кръстът на Ушба“ и траверсът на Шхелда. Силно впечатляващи са и дванадесетте му изкачвания на пет седемхилядника. Изкачвания, които са постижение, което никой не е успял да подобри. **Пет пъти** е изкачил пик Ленин (7134 м), днес вр. Авицена; **четири пъти** е стъпил на вр. Корженевска (7105 м), **два пъти** – на вр. Комунизъм (7495 м), днес Исмаил Самани и **един път** на първенеца на Афганистан – вр. Ношак (7492 м).

Впечатляващи са и 36-те му премиерни изкачвания по върхове на Рила, Пирин и Стара планина. Христо стана инициатор и на премиерните маршрути по тъй наречените „Диретисими“ – първи изкачвания по най-прекия път от основата на стените до самия връх. Христо тръгна и на зимни премиери. Катереше с различни партньори, но най-вече с Атанас Кованджиев и Трифон Джамбазов.

Всичко това не остана незабелязано от погледа на участниците в проведената в края на 1999 г. анкета на Федерацията на българските алпийски клубове (ФБАК) за определяне на „Български алпинист на столетието“. Тогава при участието на 143-ма действащи ал-



ХРИСТО ПРОДАНОВ ПЪТЯТ НА БЪЛГАРСКИЯ „АЛПИНИСТ НА СТОЛЕТИЕТО“

пинисти и ветерани, любители на планината и 19 спортни редакции на ежедневния ни печат в анкетата Христо събра 1335 гласа, които категорично го изведоха до първото място и му присъдиха титлата „Алпинист на столетието“. С 1004 гласа второто място зае Николай Петков, а на третото с 960 точки остана Дойчин Василев.

И в още една анкета – тази на Българската национална телевизия (БНТ) допитването сред зрителите за „Спортното събитие на XX-и век“ безапелационно изведе на първо място изкачването на Еверест от Христо Проданов на 20 април 1984 г. и последвалите го на 8 май Иван Вълчев и Методи Савов и на 9 май Николай Петков и Кирил Досков. Събитие, което изпревари дори класирането на четвърто място на националния ни отбор по футбол на световното първенство през 1994 г. в САЩ. Третото място българският народ отреди на феноменалния световен рекорд на Стефка Константинова на висок скок, поставен в Рим на 30 август през далечната 1987 г. Рекорд, който все още си остава нейно притежание.

И тъй като от всичко изброено до тук за Христо, а и за България, най-силно и впечатляващо е първото българско изкачване

гарски инженер Христо Проданов покоря най-високия връх на планетата Еверест. Това е първият човек, изкачил върха по Западната му стена, без да ползва кислороден апарат. И ще добавят, че това е най-ранното изкачване на върха за пролетен сезон (20 април), както и първо соло изкачване по Западния гребен, и все още единствено. На върха Христо престоява 33 минути от 18.15 до 18.48 часа, след което започва слизане, което никога не завършва.

Помните ли, уважаеми читатели, 20 април на 1984 година? Чрез радиото, телевизията и вестниците – наши и чужди, Христо бе влязъл във всеки дом. „Обади ли се?“, „Слиза ли?“, „Къде е?“. Въпроси, въпроси, които, уви, оставаха без отговор. Мъчително и трудно минаваха минутите и часовете. Един българин изживяваше по най-достоеен начин последните минути от своя живот, и то там, високо горе, в „Границите на смъртта“.

Почти всички участници в експедицията тръгнаха в тъмната нощ и свирепата буря на помощ. Не го откриха. Той се срасна със своя връх, за да остане ВРЪХ не само в българския алпинизъм, но и в българската история.

Освен спортните изкачвания, всяко едно от които е с висока стойност, Христо ни остави няколко журналистически материала, в които той от първо лице живо и увлекателно разказва за трудностите по време на изкачванията и радостта от постигнатите успехи. За историята Христо ни остави и една книга – „Лхотце- 8501 м“. (б.а. – когато България завоюва първия ни връх над 8-те хиляди метра, върхът се изписваше без буквата Т, а височината му се отбелязваше на 8501 м. Впоследствие специалистите решиха, че по-точно би било да се изписва Лхотце и той „пораства“ на 8516 м). Христо ни остави и два дневника. Първият, писан още в ученическите му години,

в който разказва за първите си стъпки в алпинизма. За онези бедни години, когато не е имал дори стотинки, за да си закупи първите учебници и ръководства, а до късно през нощите е преписвал цели учебници и прерисувал поместените в тях снимки.

Вторият и последен дневник Христо е посветил на Националната ни експедиция „Еверест-84“, който за съжаление завършва на 31 март 1984 г. с много оптимистичните думи „Огън! Още 30 дни!“.

Днес в родния му град една улица, където е домът, в който той е роден и живял, носи неговото име. На негово име сега е и училището, в което той завършва средно образование. За високите си спортни успехи Христо е награден с най-високите държавни отличия – „Герой на Народна Република България“, „Герой на социалистическия труд“, орден „Георги Димитров“ и орден „Червено знаме на труда“. В северния парк на родния му град Община Карлово е издигнала бюст-паметник.

доц. Сандю БЕШЕВ



ДЪРЖАВНИ ОТЛИЧИЯ НА ХРИСТО ПРОДАНОВ

А. ПОЧЕТНИ ЗВАНИЯ



ГЕРОЙ НА НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Удостоен през 1984 г. за изкачването на връх Еверест – 8848 м.



ОРДЕН ГЕОРГИ ДИМИТРОВ
Връчва се заедно с двете почетни звания

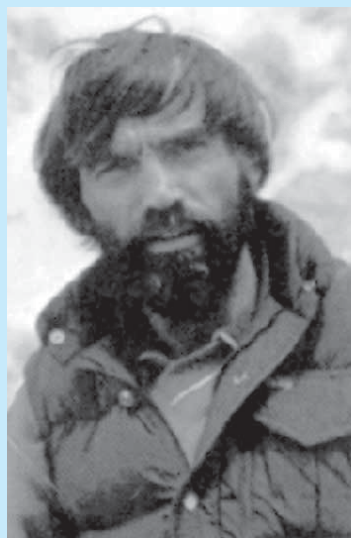


ГЕРОЙ НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИЯ ТРУД
Удостоен през 1981 г. за изкачването на връх Лхотце – 8516 м.

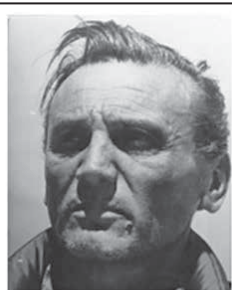
Б. ОРДЕНИ



НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – 2 степен
Удостоен през 1976 г. за изкачването на връх Ношак – 7492 м.



ЧЕРВЕНО ЗНАМЕ НА ТРУДА
Удостоен през 1974 г. за изкачването на връх Матерхорн – 4471 м.



Аврам Аврамов



Людмил Янков



Иван Вълчев



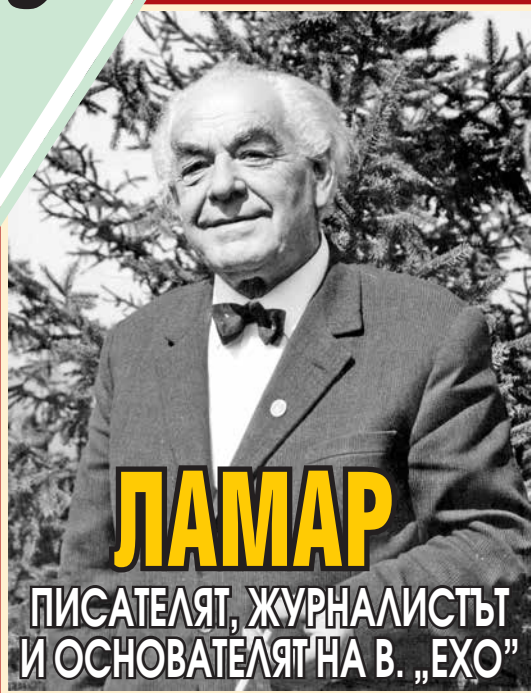
Методи Савов



Николай Петков



Кирил Досков



ЛАМАР

ПИСАТЕЛЯТ, ЖУРНАЛИСТЪТ
И ОСНОВАТЕЛЯТ НА В. „ЕХО“

Сред личностите, оставили ярка следа в туризма у нас, хората с реален и неоспорим национален принос за жизнеността на туристическото движение в България и на неговата организация – БТС, е големият български поет и писател Лалю Маринов Пончев – Ламар.

Той е роден на 1 януари 1898 г. в с. Калейца, област Ловеч. Завършва Търговската гимназия в Свищов през 1916 г. и Школата за запасни офицери през 1918 г. Участва в Първата световна война, след която работи в Троян, където през 1923 г. е уволнен от чиновническа служба за анархистичните си убеждения. Още същата година се премества в София и се сближава с Гео Милев и Христо Ясенов. От 1925 г. до 1947 г. ръководи основаната от него печатница „Ново изкуство“, редактира и издава сп. „Новис“ (1929-1932 г.).

Участва във втората фаза на Втората световна война. След 9 септември 1944 г. е редактор на списание „Български воин“ и „Турист“, главен редактор на вестник „Ехо“ и др.

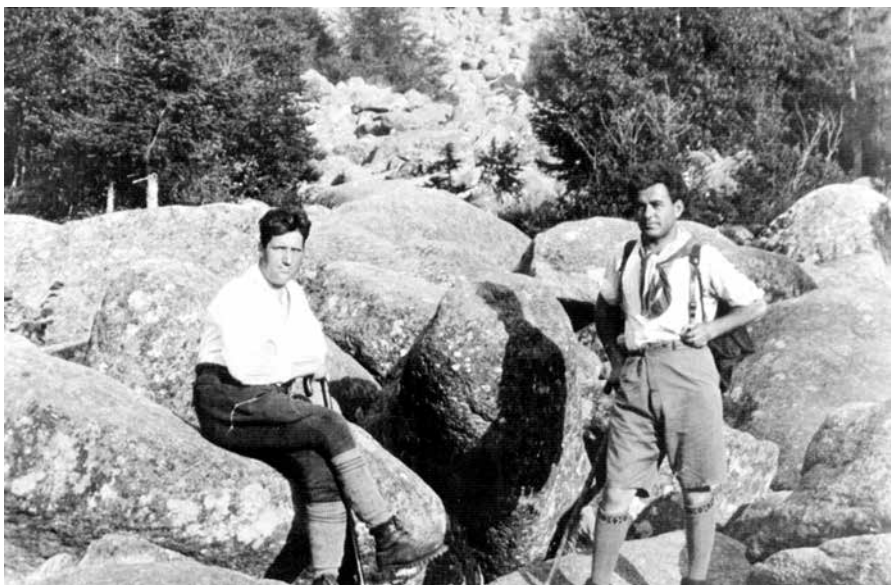
Сред по-известните му произведения са „Арена“ (1922 г.), „Железни икони“ (1927 г.), „Запад-Изток“ (славянска поема, 1944 г.), „Утро над родината“ (стихотворения, 1951 г.), „Мъдростта на годините“ (1959 г.), „Зуници над България“ (лирика, 1962 г.), „Светло и сред нощ“ (роман, 1962 г.), „Дъбово усое“ (импресии, 1965 г.), „От изгрев до залез“ (роман, 1966 г.), „Размразената лавина“ (есета, мисли и спомени, 1970 г.), „Земни видения“ (стихове и поеми, 1975 г.) и др. Умира в София на 21 февруари 1974 г.



Среща на Ламар със световноизвестния пътешественик Тур Хейердал – София, 1972 г. /с автограф/



В алпийска свързка на Мальовица /1959 г./ - отговорния секретар на в. „Ехо“ Кирил Михайлов и главния редактор Ламар



Ламар на излет с приятел в младежките години

125 ГОДИНИ ДУМИ ЗА ПЪРВИЯ Г

Хората от средното и по-възрастното поколение в България помнят библейската му фигура – здравата балканска осанка на нашите деди и бащи. Помнят грейналото като зряла слънчогледова пита лице и усмивката му на дете. Помнят бавната му и достолепна стъпка по булеварда – хората спират, свалят шапка

МИНАВА ЛАМАР - ПОЕТЪТ НА БЪЛГАРСКАТА ПРИРОДА

Помнят смеха му, искрен и разкъртващ усоите. Птиците го слушат, като им заговори с топъл глас,

усоите утихваха, скътали ехото на думите му. Неговите пророчески думи, думи за България.

Изтъкнатият певец на българската природа и земя, неповторим летописец на двете световни войни и българската съдба, е закърмен с любов към красотите на родината от най-ранно детство. Участва в създаването на туристическо дружество „Амбарица“ в гр. Троян през 1915 г. Публикува първите си стихове в списание „Млад турист“ (през 1918 г.), редактирано от Хелмут Брокс в Русе. От 1926 г. е член на

РИЛА е планина голяма и красива. Всеки дял, всеки кът си има своята красота. Преди много години попитах бай Васил Стоин къде Рила е най-красива. Той ми отговори: „Купените и Мальовица“. Така самоковци наричаха величествените зъбери на Мальовишкия дял на изток. После востраствените планинари ги назоваха Орловец, Злия зъб и прочие. Те са послешни названия.

Професор Васил Стоин, като самоковец, познаваше най-добре Рила, обходил я на кон по всички гънки и възвишения. Заради това той казваше: „Рила е проходима вредом!“

Аз обикнах Рила и първият ми възход до Белмекен е преди 44 години. Оттогава съм я обходил вредом и зиме, и лете. Особено през зимата Рила на „ски“ е очарователна!

Безспорно, развитието на туризма нанесе на Рила много рани, но те са неизбежност като разрешаване на много условия, които изникват.

Аз ще отбележа някои явления в тях си бележки, за да си припомням за местности, опозорени от човека, който мисли, че като осъществява едно, другото не му е необходимо.

ЧЕТИРИМА КЪМ МАЛЪОВИЦА

НА ВРЪХ Илинден четирима тръгнахме към най-красивото: за Мальовица. Някога тоя път траеше цял ден, но сега „газката“ ни откара до Меча поляна за час и половина. На тая „поляна“ е устроена алпийската школа, досега в бараки, а вече се издига дом с големи витрини към величествените очертания на Мальовица. Такъв е и хотелът на БТС, препълнен с чужденци. Двете красиви постройки са проектирани от архитект Любен Константинов.

Но Мечата поляна, която някога беше девствен кът от вековен клек, сега е превърната в сухо стърнище, тъжно и непривлекателно. Това е първото опозоряване на местността. Второто опозоряване е около хижа „Мальовица“. И там клекът е претопен на пепел и голите скални зъбери действат убийствено на нас, кои-



то познаваме какво беше.

От опит, като сме пътували по Рила, раниците ни всякога са били тежки: от дрехи и храна. Назовахме ги: „рилски раници“. И сегашните не бяха по-леки.

Горе, в планинската задънка, светлеят каменните стени на хижа-та. Но по е важен трансформаторът, създаден на верев пред нея, за да ѝ закрива образа!

Мальовица е дял в рилските построения, който към юг завършва с Еленин връх. Той се вижда най-висок откъм Рилския манастир. А Мальовица е висок 2731 метра. По-висок бил някой от Купените с един метър.

МАЛЪО ВОЙВОДА

ЮРУЦИТЕ не са могли да потурчат върховете на самоковските българи, освен Мечитът. Към запад те носят български имена във веригата на Купените. А Мальовица, според легендата и една народна песен, предадена от рилски монах, произлиза от битката под тоя връх между Малъо Войвода и поробителите. Навярно това са последните защитни сражения на българите по високите и непристъпни планини. Тук, в Рила, в Родопите при Тешел и по много проходи и пригория, които историята е забравила.

Хижата тая нощ е била препълнена. Като надникнеш – мирише на спарено и на партенки. Чевърста жена разпорежда нарове за нови



ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ЛАМАР

ГЛАВЕН РЕДАКТОР НА В. „ЕХО“

софийското туристическо дружество „Алеко“. Активен турист и скиор от ранна младост до края на живота си. По неговите признания именно туризмът и скиорството са го „споили с народния образ на родината“. Тази любов към природните красоти на Отееството е толкова силна, че един ден неколцина приятели и сподвижници от планините

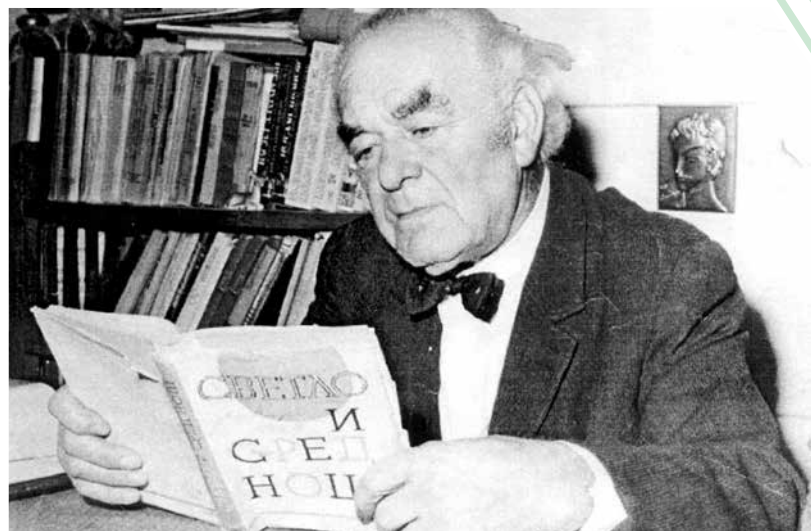
РЕШАВАТ ДА СЪЗДАДАТ УНИКАЛНО ИЗДАНИЕ ЗА ПРИРОДОЛЮБИЕ, РОДОЛЮБИЕ И ТУРИЗЪМ
Така се ражда вестник „Ехо“. Ла-

мар става и първият главен редактор на новия вестник. Датата на първия брой е 15 януари 1959 г. През тези години на активна туристическа дейност, и до края на живота си, Ламар е член на ЦС на БТС, член на редколегиите на „Ехо“, сп. „Турист“, в. „Литературен фронт“, сп. „Български войн“, заслужил деятел на туризма и физкултурата, народен деятел на културата, носител на най-високи държавни отличия и звания, ордени и медали...

Автор е на над 35 книги – стихове, поеми, есета, романи, очерци,

пътеписи и пр. Необходимо е специалното отбелязване на високата откривателска стойност на първите му три поетични книги „Арена“ (1922 г.) „Железни икони“ (1927 г.) и „Мирни – размирни години“ (1928 г.) – книги, модерни и днес. Книги, които никога няма да бъдат пропуснати, когато се оценява националната ни литература. Защото бележат нов момент в българската поезия.

Нели ДЕЧЕВА – секретар и сътрудник на Ламар в годините 1968 - 1974



О НА РИЛА



посетители. Тя не мисли върху съдбата на одеялата: къде са били крака или лице – това за днешните наши хижи не съществува.

И от хижата нагоре е станало унищожение на клека. Тук някога имаше египци, а сега – голина! Бавно и потайно човекът съблича горните одежди на планината; водата не се задържа и всички се питат защо реката е намаляла!

ПО СКАЛИТЕ С „РИЛСКИ РАНИЦИ“

ЗА ДА ВЪЗЛЕЗЕШ на Мальовица, трябва да преодолееш много стръмнини, а с раница, щом е петнадесет килограма, това изисква много мъка. Но необятните скални кръгове, езерата, в които върхът се оглежда – това те вдъхновява и умората намалява!

Който е видял Мальовица за пръв път, като зъб забита в небето, а като се изкачи на самия връх, той се удивлява на това построение на отвесна скала към север и тревиста стръмнина към запад.

Непостижимото е достигнато. Обзорът е величествен, но след десетина минути идва желанието да тръгнеш. Да видиш други светове!

По тревистия скат надолу се белеят бели мраморни зъбери. А в седлото долу блика студен извор. (При суша той пресъхва.)

Никола Додов, наречен дупнишкият Алеко, е първият ратник в туризма, който поведе младежите и построи първата хижа в Рила през 1922 година. Павел Делирадев и другите обитатели на Рила назоваха безименния връх между Мальовица и Дамга на негово име. Додов връх е висок 2660 м. н.м.в. Той е най-трудният за преминаване през зимата, че прави козирки на юг и на север.

За дупничани Скакавица е била възлюбен планински кът. В тая рилска дупка – тесен кръг от гори и отвесни скали, с голям водопад, като скача откъм юг – човек се чувства и потиснат, и велик. Старата дървена хижа на Никола Додов изгоря. На нейно място големият наш архитект Васил Василев, турист и планинар, начерта нов дом, с големи витрини към изток, с удобни стаи, а на третия етаж – голямо помещение за седемдесет легла. Хижа „Скакавица“ е подобна на „Сълзица“ във Витоша, но тук, в дивната котловина, тя стои

по-могъща! Чистотата в хижата и наоколо е изрядна. Липсват само някъде „крушки“ и аз се обръснах на свещ пред умивалника.

По тоя път, който ние изминахме за 13 часа – от школата в Мальовица до Скакавица, аз мисля, че Рила е най-красива. От хребета между Мальовица и Додов връх се вижда долу Рилският манастир, а двата хълма, които се спускат към него, затревени и зелени, са нежни повече от планинските картини на Цанко Лавренов! Друшлявица шуми надолу, за да се разпени пред самоковската врата на манастира. Тоя кръг около Урдиния въртоп, с много пресли и езера, които синят, побеляват и залезът ги позлатява, се вижда само от Дамга, като се превали голямата преспа към голия рид по пътеката за Вада.

ОТ ДАМГА ДО СКАКАВИЦА

НО НАЙ-ВЪЛШЕБНОТО сътворение на Рила са Седемте рилски езера. От големия снеговалеж през тая зима най-горното езеро, като никога по това време, току-що се размръзва. Водите му се втичат в третото езеро. Шестото се е размръзнало наполовина и големите снежни пресли от скатовете на други спадат до синята вода и потопеният сняг се е превърнал на ултрамарин! Един снежен крокодил стои неподвижен посред езерото. В западния край водата е черна, а в отсамния край – ледени блани, насечени на квадрати от улеите на прясната са посребрени от слънцето и водата е бяла. „Бъбрекът“ е тих, син и спокоен като небесното огледало. До второто езеро блисти хижа „Седемте езера“, а зад нея се белеят палатките на дъновистите. Тъжно е само, че по всички езера на Рила в прибрежията плуват ръждясали консервни кутии. Ослепени са очите на езерата!

МАНОЛ ОТ ХИЖА „ЛОВНА“

ПЪТЕКАТА от „Скакавица“ до х. „Ловна“ върви по хоризонтала през вековната гора. Маркировката е в жалостно състояние, но хижата е също в кръг от гори и скали, в горните извори на реката Джерман. Любезният домакин Манол от Сапарева баня ни поднесе овче кисело мляко и ни рече да се върнем към Паничище, че пътеката е също така равна през гората. До Говедарци е по-дълго и прашно. Разбира се, всички препоръки излизат обратно, че в Паничище не намерихме никаква возия и се спуснахме през най-големия пек през Сапарева баня по „пряката пътека“, задръстена с чакъл и прах.

По двете горски пътеки набрахме и манатарки, и коралки, но малко. Сушаво! Но към Сапарева баня нагазихме туфи от риган. Спомага той за кашлица, за стомах и за бодрост.

Стигнахме до Дупница и с рейса се завърнахме до Княжево. Слязохме и влязохме в бившата пивница на Шахов да си дадем отчет за трите дни, които ни вдъхновиха!

ЛАМАР

Преподписаха: Иван Мартинов, Борис Делчев и Асен Миланов – (Йога), снимки: Владимир Иванов

ЕДИН ПОЕТ ОТ ПЛАНИНАТА

Ние бяхме връстници. Борехме се със селската немия и пишехте стихове. В селските ни души напращае ново чувство на излюпване от пашкула, дето го свиваха бубите по метли и липова шума. Планината застава пред нас непостижима и необятна.

Когато се обяви Първата световна война, закриха училищата и ние се завърнахме в селата да кършим царевича и да брулим круши за оцет. Бащите ни заминуваха да гинат, а майките ни все плачеа и проклинаха. В покоите на замлъкналите троянски занаятчийници ние бяхме единствената животворна сила, която шумеше по Капинча с габъра. И се обявихме за туристи. Създадохме дружество „Амбарица“ и избрахме за председател Никола Габърски. Той беше скромнен, тих, но толкова обичаше туризма, че по-край него и ние се вдъхновихме.

По това време в Русе излизаше списание „Млад турист“, редактирано от Хелмут Брокс. В него през 1915 година напечатана първото си стихотворение. Никола Габърски пишеше повече от мене, но тогава

между стихоплетство и туризъм превишаваше желанието ни да възлезем до Амбарица. Да победим върховете.

Като си припомням тия младежки пориви, мисля си за онова чувство на планинците, вгледани към върховете на Балкана и заплениени от неговото величие. В такава обстановка възрастна и Никола Габърски – от Габърската махала, че той под сиянието на сините сливи е попил в душата си това величие!... Той не можа да изяви способностите си, че от беднотия загуби сили и погина млад. Но той остава в нашения край и като поет, и като добър турист!...

Ние бяхме връстници! Като отбелязваме седемдесетгодишнината му, би трябвало да го почете и с признанието, че той е не само поет, но и първият осъществител на туризма в град Троян, след като е бил и председател на туристическото дружество в Габрово. Оттогава има половин век! Нека това време не заличава спомените за него!

1968 година

ЛАМАР

И ПТИЦИТЕ СА КАТО ХОРАТА

Той беше странен човек за околните. За тези, които живеаха просто и земно – селяните от Драгалевци. Нямаше човек, който да не се е заглеждал продължително след него и наблюдавайки го, да не усети в душата си, че нещо хубаво и топло е прониквало в душата му. Старецът гледаше с такива кротки очи, че и най-злият човек наеждаше поглед пред него, а думите му караха човек дълго да ги мисли и превръща след това в безценно богатство.

- Див човек! – казваха простите драгалевчани, но в това влагах най-хубавите си чувства за неговата природност и човечина. Една негова странност беше общуването му с животните. Най-много обичаше птиците. И те го обичаха.

Когато се върнеше с пълна раница гъби или боровинки, сядаше на прага и дълго говореше със себе си. Безшумно и тихо. Ръцете му висяха едри на коленете, умората притваряше очите му, но едно изцвъртяване на птиче го връщаше към светлината на деня.

- Птицата – каза – си има свои думи и ако човек дълго се вслушва в птичките думи, полека-полека почва да ги разбира. Не сте ли виждали как едно куче например подвива опашка, когато му заприказваш. Е, защо тогава птичето да не направи същото, когато му хвърлиш трохи, та нали е от същия свят, природния. А човекът от къде е – пак от природния свят. Вслушай се в цвъркот на синигерите – имат си свои думи, на свой глас, за разлика от козовите или тракането на щъркела например. Веднъж видях как един кос дълго се

над леговището си и жално цвърта, да, да, жално – бяха му взели билетата. И досега не мога да забравя това.

- Виж, друго е, ако се опиташ да запишеш с думи този глас! Не можеш. Те имат по-съвършен език от човека, защото музиката е главно то при тях.

Сядаше на обичайното си място до масата в кухнята и гледаше през прозореца. Снегът валеше, а врабчетата прелитаха по заснежени клони. Той им подхвърля трохи и те запърхаха под прозореца. След миг им заговори:

- Де-де! Де-ди! Ди-ди... Гладни сте, а, ами елате в стаята. При мене е топло. И гъбен кебап имам... Ди-ди! Де-е!

Едно от птичетата се престраши и влезе. Той не мръдна, а продължи да приказва на другите за купите със слама, за изворите, за много негови си неща, даже това, че иска да напише още една книжка специално за тях.

Птичето се накълва върху кухненската маса, а другите останаха отвън на терасата и не посмяха да влязат. На другата сутрин, щом изгря слънцето, Старецът отвори прозореца и излезе за дърва. Като се върна завари в стаята птиче.

- Същото – зарадва се той. – И птиците са като хората. Гостоприемни ли си с тях, отново ти идват на гости.



Веднъж два щъркела кацнаха в градината до ореха. Той ги видя и излезе бос навън. В росата. Като ги видяха, че идва такъв едър и с росна коса, те изтракаха с клюнове.

- Добре де, идвам! Но когато наближи съвсем до тях, приказвайки им, те изпляскаха с крила и с подскоци изхвъркнаха.

- Не ми разбраха езика – рече тъжно той и тръгна към къщи. – Чуждоземци са, нали? Така е. А аз зная техния, че нали и други щъркели са идвали от юг. Изглежда, че тези идват за първи път!

Валеше. Ламбо, драгалевският дърводелец, донесе къщички за птиците, които Ламар му бе поръчал да направи. С поета Васил Радевски сложиха къщичките по дърветата. И храна пръснаха отдолу, до дънерите и в къщичките. Птиците лакомо зацвърчаха по тревата. Но в къщичките не искаха да влязат. Напразно поетът ги вика и с думи гальовни и със свирукане, те обикаляха край къщичките и долу, под клоните, но не влизаха вътре.

- Гяволи, не се решават още. Колебанието е велика работа! – каза Старецът и замълча.

След някой ден ги гледам Ламар и Драган стоят под черешовите дървета и си приказват.

- Дойди, дойди, нахрани се – чувам Стареца да говори на едно птиче с жълта човка.

После сяда на топъл чай с осемнадесет билки и ми разправя.

- Знаеш ли какво ми казаха птиците?

- Какво?

- Че горе, на Витоша пазачите по-малко се грижат за животните!

- Ами, казали са ти!

Казаха ми, бе пиле!

Нели ДЕЧЕВА – секретар и дългогодишен сътрудник на Ламар

Над 400 туристи от цяла България и РС Македония участваха в традиционния тракийски празник „Свети Атанас“ в края на януари т.г., организиран от Община Етрополе, ТД „Туризм“, спорт и екология „Етрополе“ и Спортен клуб по туризъм „Етрополе 2001“.

Участваха представители на Български туристически съюз – София; Българска федерация по туризъм – София; ТД „Сребрен“ – Кнежа; ТД „Родопея“ – с. Ягодина; ТД „Сдружение планински водачи „ГИД“ – Смолян; ТД „Руен“ – Пловдив; ТД „Черноморски простори“ – Варна; ТД ТСЕ „Погледец“ – Бистрица; ТД „Сърнена гора“ – Стара Загора; ТД „Кайлъшка долина“ – Плевен; ТД ПЕС „Мусала“ – Самоков; ТД „Приста“ – Русе; ТД „Кривия кюнец“ – Русе; Планинарски клуб „Як Чепик“ – София; ТД „Калабак“ – Петрич; ТД „Амбарица 1912“ – Троян; ТД „Драгойца“ – Ябланица; ТД „Венеца“ – Ботевград; ТД Младешко сдружение „Родина“ – Ботевград; ТД „Вежен“ – Тетевен; Клуб за туризъм и спорт „Мургаш 77“ – София; Клуб „Еделвайс“ – Сандански; група „Ком-Емине“; група „Калабак“ – Петрич; Банда за планински приключения – София; ТД „Мургаш“ – София; ТД „Еделвайс“



УНИКАЛЕН ПРАЗНИК СЪБРА ТУРИСТИ В ЕТРОПОЛЕ

– София; група ТД „Старопланински турист“ Етрополе и др. От Северна Македония – Планинарски спортен клуб „Кожуф“ – Гевгелия и Планинарско дружество за спорт „Ентусиаст“ – Струмица.

Официални гости на събитието бяха председателят на БТС Венцислав Венев, членове на УС на БТС, председателят на БФТ Весел Пендичев и секретарят на БФТ Лили Ангелова.

В първия ден се проведе поход до манастир „Св. Троица“ в Етрополския балкан. Отец Емил отслужи молебен за здраве. На всички бяха предложени обяд – боб и зелена салата, топли напитки – чай, горещо вино и топла ракия, подsigурени от Община Етрополе, ТД ТСЕ „Етрополе“ и СКТ „Етрополе 2001“.

Хората благодариха на целия екип за пригответените вкусотии. Кметът на Община Етрополе и представители на ТД ТСЕ „Етрополе“ връчиха на участниците грамоти, питки, кокичета и бръшлянови венци. Прочетени бяха поздравителни адреси от председателя на БТС Венцислав Венев и от председателя на БФТ Весел Пендичев до Община Етрополе, ТД ТСЕ „Етрополе“ и СКТ „Етрополе 2001“. За доброто настроение

допринесоха и изпълненията на духовата музика „Етро Брас Бенд“. По-късно се състояха другарски планинарски вечери в ресторантите „Еверест“ и „Етрополията“. В културно-музикалната програма бяха включени възстановка на легенда за Свети Атанас, представена от деца от Спортния клуб по туризъм „Етрополе 2001“, изпълнения на Танцов състав „Балканска младост“, Етрополска духовна музика, Вили Рай и др.

Същата вечер дойде и новината за две новорегистрирани дружества – ТД „Сребрен“ – град Кнежа и ТД Сдружение на планински водачи „ГИД“ – Смолян.

В следващия неделен ден стотици планинари изкачиха връх Свети Атанас. На лумналите огньове се печеха шишове, мнозина се почерпиха с грейна ракия и вино.

Празникът завърши с традиционно шествие до централния площад на града, водено от Бог Сабазий, следван от окичени с бръшлянови венци момичета и участници в похода. Етрополската духовна музика също дойде от върха и продължи да радва с темпераментните си изпълнения. На площада те бяха посрещнати от представители на Общината и граждани на Етрополе. Бог Сабазий благослови всички за здраве, мир и благоденствие, а членовете на НД „Традиция“ прогониха с гърмежи злите духове. Веселието продължи с кръшни хора.

Кати ДОЧЕВА



ВETERАНИ ДАРЯВАТ ЗА ПОСТРАДАЛИ В КАРЛОВСКО

В навечерието на Коледа четири пострадали семейства от бедстващото село Каравелово, получиха по 1000 лева дарение от Българската федерация на туристите ветерани. Сумите бяха връчени от Румен Узунов, председател на федерацията и Диана Банчева, член на Управителния съвет на БФТВ, в присъствието на представителя на Община Карлово. В дарителската акция се включиха 25 клуба от Федерацията, а общата събрана сума възлезе на 4000 лв.

Инициативата за финансово подпомагане на пострадалите от наводнението в края на миналата година села в Карловско е на ТД „Амбарица 21“ – гр. Троян. С решение на Управителния съвет на БФТВ, тази инициатива бе обявена като дарителска акция с доброволното участие на всички клубове, които членуват в нея. Отново с решение на УС на БФТВ и със съдействието на ръководството на Община Карлово, сумата беше разпределена между четири млади семейства от с. Каравелово, които са сред най-пострадалите от водната стихия.

На 2 септември 2022 г., след пороен дъжд от 200 л на квадратен метър, продължил 8 часа, селата Богдан, Каравелово, Розино, Столетово и Слатина останаха под вода. Къщите на много хора, обществени сгради и инфраструктурата пострадаха сериозно. Много доброволци с личен труд, военнослужещи, строителна техника и транспортни фирми се включиха в разчистването на тинята в населените места, в укрепването на речните корита и други възстановителни работи. Много хора изпратиха парични средства, дрехи, одеала, вода. Туристите ветерани също се обединиха и дадоха своята лепта и приятелско рамо на бедстващите хора.

„Уважаеми семейства, Позволяте ни в този труден за вас момент, да ви подадем ръка с нашия скромно, но искрен жест на съпричастие и помощ. Дано по-бързо преодолеете затрудненията и щетите от сполетялото ви водно бедствие. В навечерието на Коледа и идващата Нова година искаме да дарим усмивки, надежда и сърдечни пожелания за здраве и силен дух. Успешна 2023 година!“, каза Румен Узунов при връчване на даренията в с. Каравелово.

Снежана ИВАНОВА, БФТВ



ПОСТАВИХА ИСТОРИЧЕСКА ТАБЕЛА В РАВНА ПОЛЯНА И ПАНОРАМЕН КРЪГ НА ВРЪХ ЖЪЛТИ БРЯГ

Традиционното зимно изкачване на връх Жълти бряг над с. Горно Изворово (в дъжд в ниското и в сняг над 800 м н. в.) започна с поставяне на исторически паметен знак. На заслона в м. Равна поляна кафявата табела, формат А3, дарена от Ганчо Узунов, започва с текста: „Тук, през местността Равна поляна, на 25.12.187 г. по стар стил, или 6.1.1878 г. по нов стил, около 13 часа, преминава Лявата колона, водена от генерал-лейтенант Святополк Мирски“.

26 руски дружини и 9-а опълченска дружина – общо 18 800 войника и 24 оръдия минават през Стара планина по пътя Трявна – Кръстец – Селце – Гюсово – Мъглиж. 2000 българи разчистват пресипите, достигащи до 2 метра и помагат да се изтеглят тежките оръдия по стръмните планински пътеки. Отрядът на генерал-лейтенант Николай Шнитников води бой и овладява с. Мъглиж, а на 27 декември / 8 януари освобождава Казанлък. Сутринта на 28 декември / 9 януари колоната е съсредоточена при Шейновския османски лагер и заедно със Западния отряд на ген.

Скобелев, преминал през Химитлийския проход, разгромяват войските на Вейсел паща, с което се ускорява краят на Руско-Турската Освободителна война.

На обгледния връх Жълти бряг (Саръяр, 1485 м н. в.), на 3 часа път от селото бие монтиран подновения кръг, поставен при строежа на Заслона от маркировачите през 2006 г. На панорамната неръждаема плоча с диаметър 197 мм са гравирани с лазер стрелки, градуси и надписи на виждащите се селища, върхове и местности.

Планинарите от ТД „Орлово гнездо“ – Казанлък Ат. Георгиев, Вл. Толев, Ж. Ангелов, М. Ненков, П. Михалев, Ст. Стойнов и Хр. Ангелов преляха вино в памет на напусналите ни заслоностроители Смаил Чука, Кольо Недев, д-р Стойков, Димитър Кутев и Матео Матов. Почистени от снега бяха новите пейки и маси. След кратък работен обяд, туристите слезоха през Ясова поляна и покрай х. „Поглед“ на изходното място.

Христо АНГЕЛОВ





СЕЛО ЧУЙПЕТЛОВО ➡ ЗАСЛОН СМИЛЬО

Най-високото село на Витоша е Чуйпетлово. То се намира в североизточния край на Пернишка област. Разположено е в най-горното течение на река Струма на надморска височина 1250 метра. Малко по-нагоре, на около 2 км по речната долина, е водосливът на на двете реки Купенска и Върла, които дават началото на голямата легендарна река Струма.

Селището е създадено през първата половина на 17 век от пришълци, избягали от турските зверства и намерили покой в поречието на реката, между дълбоките урвисти южни скло-

нове на Витоша.

Името на закътаното селище е произлязло от обстоятелството, че то е било незабележимо от всички посоки на околността. Само кукуригането на петлите е давало признак за живот.

Поминъкът на населението е бил свързан с рударството и въглищарството. Броят на населението му доближавал 1000 жители. По-възрастните хора и сега сочат двете местности, където е имало пеши за преработване на рудата – видии. След Освобождението на България тези дейности замират. Местните хора започват да мигрират, търсейки нов

поминък. Така се създават селищата Плана, Делян, Яребоковица и Лисец. През първата половина на 20-и век поминъкът на населението от целия Пернишки район се насочва към бързо разрастващата се минна промишленост. След Втората световна война в района се развива металургичната индустрия и предприятия, които дават поминък на хората.

През първата половина на 19-и век в селото е имало килийно училище за подготовка на свещеници. През 1860 г. е изградена църквата „Света Параскева“ върху останките на древен православен храм. Цялата е от камък,

добит от скалата, върху която се намира и една естествена крепост. Камбанарията е издигната в началото на 20-и век, а камбаната е подарък от мъжете на селото, завърнали се живи след Балканската война.

Чуйпетлово притежава всички качества на курортно селище и е изходен пункт за „дивите“ места на Витоша.

Маршрутът от с. Чуйпетлово до заслон Смильо започва от най-долния, западен край на селището.

Широка пътека в югоизточна посока през средно възрастна широколистна гора отвежда към заслона. На отклонението от автомобилния път има указателна табела. По-нататък се среща недостатъчна зелена лентова маркировка. За около 1 час се достига до заслона при надморска височина 1370 метра. Разположен е сред широка планинска заравненост. Сградата му е затворена от три страни с изковани дъски, а от фасадната страна е остъклен. Така създава добри условия за укритие и при най-лошо време. Пред заслона има изковани дървени масички и пейки за кратък отдих.

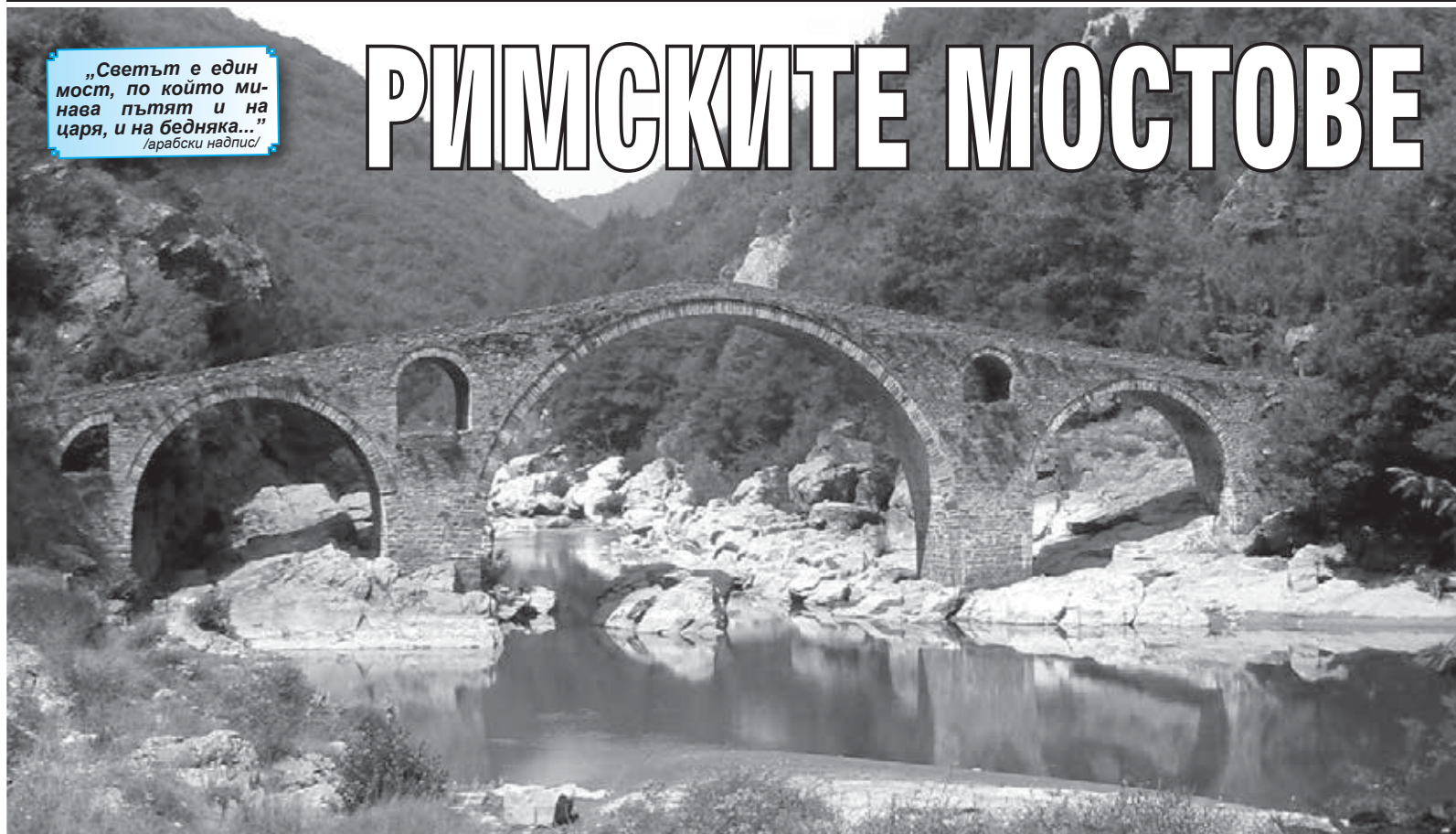
От заслон Смильо в североизточна посока по пешеходна пътека за един час може да се отиде до с. Ярлово.

инж. Георги ПЕТРУШЕВ



„Светът е един мост, по който минава пътят и на царя, и на бедняка...“
/арабски надпис/

РИМСКИТЕ МОСТОВЕ



На фона на многостранните материални и духовни богатства на Източните Родопи времето е отделило дълголетие и на старите мостове. Конструкцията им е в традициите на родопското мостово строителство – един подчертан голям среден свод и още два или три по-малки свода с различни светли отвори.

Римски мостове има на много места в Родопите – в с. Шумнатица, край с. Кирково, край с. Ненково. Но най-голяма популярност е получил Дяволския мост край гр. Ардино.

От х. „Белите брези“ през гр. Ардино по шосе се стига до спирка с. Дядовци. По черен път в посока север през с. Дядовци се отива до Дяволския мост. За около един час и половина се излиза в коритото на р. Арда при водослива ѝ с р. Егридере /крива река/. Пред погледа сред пепелявия цвят на скалите и бистрите води на р. Арда е проснал величествената си снага огромен каменен мост с три дъговидни свода. Дяволският мост е археологически обект, обявен за паметник на културата. Този мост е построен на най-тясното място по коритото на р. Арда. През него е минавал старият рим-

ски път от Филипопол /Пловдив/ през вр. Алада до Беломорието.

Откога датира мостът не се знае, но се предполага, че е от римско време. Мостът е забележителен със своето строителство. Състои се от три свода. Пътното платно е дълго 65,70 м и е широко 3,40 м. По ръба на платното е бил запазен каменен парапет с височина 12 см., който сега е доизграден до 50 см. Височината на средния свод е 11 м., а на страничните – по 7 м. Мостът хармонира с околността и представлява величествена гледка за око. В непосредствена близост до него има създадени условия за плаж и пикник, от което туристите не се отказват.

Източните Родопи са убежище на уникален растителен и животински свят, който представлява интерес за туристите. В района виреят 50% от представителите на висшата флора у нас. Срещат се 1994 вида растения и над 1790 вида животни. Има 10 вида земноводни, 25 вида влечуги, 274 вида птици и 59 вида бозайници, половината от които са застрашени от изчезване в световен мащаб. Сред тях са царски орел, видра, египетски лешояд, белоглав лешояд, черен щъркел, сухоземна костенурка и др.

В Кърджалийска област се на-

мира и прекрасните водни зони за туризъм и отдих – язовирите „Кърджали“/с единствената на Балканския полуостров изградена дъговидна стена/, „Студен кладенец“ и „Боровица“. Незабравими усещания оставят разходките по тихите и прозрачни води с корабчето „Емона“, с моторница или с лодки. Ежегодно в рамките на една седмица водните туристи провеждат поход по р. Арда и нейните язовири, третият от които е язовир „Ивайловград“.

В района на Кърджали има известни и извън пределите на страната ни дивечови стопанства за развъждане и лов на елени, сърни, муфлони и фазани. Това създава прекрасни условия за ловен туризъм и спорт. Разнообразната, красива, екологично чиста на места дори дива природа и е достъпна за развитието на колотуризма. Мекият слънчев климат на района създава благоприятни условия за селския и екологично природосъобразен туризъм и отдих в Родопите, съчетани с опознаване на историческото богатство, което ни е оставило миналото.

Георги ИВАНОВ

ЗАПОЧНА СКИ СЕЗОНЪТ И НА ВИТОША

Условията за ски-спортове на Витоша са добри – времето е тихо, пътищата проходими. В района на хижа „Алеко“ ски-съоръженията работят. Те включват 1 кабинков, 2 седалкови лифта, 6 стационарни и няколко портативни ски – влека. До там може да се стигне с автобус № 66, кабинковата въжена линия „Симеоново – хижа „Алеко“ или с автомобил. До хижата има голям паркинг, който е безплатен.

Хижа „Алеко“ (1840 м н.в.) е най-старата хижа

на Витоша (1932 г.) и носи името на родоначалника на туристическото движение в България Алеко Константинов. Разполага със 100 легла в стаи с по 2, 3, 6, 8 и 10 легла и три апартамента. В нея има кухня, ресторант на самообслужване и столова с общо 150 места, както и бар-чайна. За гостите на хижата е осигурен интернет достъп. Ски-училище „Мотен спорт“ предлага ски обучение и сноуборд обучение. Има ски гардероб и ски сервис.



Информация и резервации – тел.: 029671113, 02/980 5533, 0876860235, 0877101427
www.motensport.com

4 056 туристи от страната и чужбина са посетили Археологически комплекс „Калето“ в гр. Мездра през 2022 година, информира ръководителят на комплекса Павел Петров. 2 212 от проявилите интерес към тази културно-историческа забележителност, един от 100-те национални туристически обекта в България, са в трудоспособна възраст, 511 са ученици, 288 - пенсионери, а 112 - студенти. Организираните групови посещения са 933.

Над 600 посетители, участници в Националното движение „Опознай България - 100 Национални туристически обекта“, са подпечатали своите книжки в Археологически комплекс „Калето“. 40 от тях са си закупили нови книжки, присъединявайки се към тази уникална обществена инициатива на Българския туристически съюз.

Особен интерес за посетителите на комплекса представляват петте експозиционни зали: голямата експозиционна зала, в която по атрактивен начин е разказана 70-вековната история на античната и средновековна крепост „Калето“ - архитектурно-строителен паметник на културата от национално значение, експозиционните зали „От каменно-медната епоха (IV хилядолетие пр. Хр.) до средновековието“ и „Облекло, въоръжение и снаряжение от ранното средновековие (VII-IX в.)“, постоянната експозиция „Историческо оръжие и милитария“ и етнографската изложба „Ехо от миналото на българската“.

На разположение на туристите са квалифицирани ек-

НАД 4 000 ТУРИСТИ ПОСЕТИХА

АРХЕОЛОГИЧЕСКИ КОМПЛЕКС „КАЛЕТО“ В МЕЗДРА



скурзоводи, които при изявено желание от страна на гостите на комплекса провеждат образователни беседи. През 2022 г. са изнесени 44 екскурзоводски беседи.

В стремежа си да привлече повече посетители екипът на комплекса реализира разнообразни инициативи. Сред тях са традиционните Дионисиеви празници, организирани в навечерието на Трифон Зарезан и Фестивал на средновековните традиции, бит и култура, който се провежда ежегодно от 2015 г. насам, обикновено по време на Празниците на културата „Мездра-май“.

Целогодишно Археологически комплекс „Калето“, който това лято ще чества 10 години от своето създаване, е домакин на различни културни прояви: литературни четения, премиери на книги, художествени изложби, пленери по живопис, концерти, кинопанорами и др.

Сред останалите атракции, които предлага комплексът, са реплики на средновековни обсадни машини - катапулт, таран, оксигел и требушет, на средновековния инструмент за публично телесно наказание „Позорен стълб“ („The Pillory“), изкуствено езеро с дървен мост и статуя на древногръцката нимфа Дафне.

Всеки, който желае, може да изпроба своя точен мерник в стрелбата с лък. А през лятото любителите на екстремни изживявания периодично имат възможност да се забавляват, като се спуснат по изградения от местни спелеолози възен „тролей“ над река Искър. През м. г. например са осъществени 182 стрелби с лък.

Показателен факт за интереса към „Калето“ е, че комплексът все по-често е предпочитано място за изнесени сватбени ритуали на открито.

Повече информация за Археологически комплекс „Калето“ можете да намерите на неговия интернет сайт: <https://www.kaleto-mezdra.bg/>, както и на официалната страница на комплекса във Фейсбук: <https://www.facebook.com/Kaleto.Mezdra>

Мирослав ГЕТОВ

ИЗ ПОТАЙНИТЕ СНЕЖНИ КЪТЧЕТА НА ЛАКАТИШКА РИЛА



Въпреки лошата прогноза за времето и очаквания за много сняг, никой от групата не се откажа от поканата на нашите приятели Богомир и Мая Богомирови. Те също като нас са членове на ТД „Осогово“, Кюстендил. Предложеният от тях маршрут беше много интересен и непознат за повечето от нас. „По няколко причини – вече познаваме добре повечето голе-

ми планини в България. Търсим нови и непознати маршрути за един ден в зимните месеци. Затова крайната цел на разходката ни бе Лакатишка Рила и по точно връх Белчаница.“ – казаха туристи от кюстендилското дружество.

Лакатишка Рила е най-северният и най-нисък дял в ниската част на Северозападна Рила. Името му произлиза от най-голямата река, която извира от него

– Лакатица (ляв приток на Черни Искър). Най-високата му точка е връх Зекирица (1733.8 м н. в.), но ние вече сме ходили там. Сега предстоеше да изкачим връх Белчаница (1654 м н. в.). Единственият маркиран туристически път там е Е-4, свързващ Витоша, Верила, Рила, Пирин и Славянка. В Лакатишка Рила се намира защитената местност „Букова усойка“. В нея са запазени многове-

ковни букови гори.

Не ни спряха нито прогнозата за сибирски студ, нито поледицата. Това място е истински рай за фотографите. Снимаш, снимаш... След всяка стъпка пред теб се откриват нови гледки... Пресният сняг, чистият въздух и безкрайната синина и белина ни омаяха.

„Винаги има причини да сме щастливи. Трябва да погледнем от хубавата страна на живота и да благодарим за това, което имаме! Лакатишка Рила ни посрещна с много сняг и ни подари една зимна приказка. Правихме пъртина, радвахме се на снега, гледки не видяхме, не изкачихме върха, но пък много се смяхме... Благодарим на цялата група, че се движи като един в тези тежки зимни условия.“ – сподели Мая Богомирова.

Хубава зимна приказка и чудесно начало, надяваме се на една интересна настояща година. А най-хубавото е, че се чувстваме пречистени, заредени и нови, защото сме получили поредната порция планинска мъдрост.

„Голямото гостоприемство и чудесната природа ни провокират да се върнем отново по тези красиви места. Има нещо странно в тези планини. Привличат като магнит, така че, когато си тръгвате, ви остава едно съжаление в душата. Може би приказките на хората, може би тяхната откритост и сърдечност са част от това чувство. Никъде, ама наистина никъде не сме срещали такива хора. Когато отидете в този край си мислите, че сте дошли на края на света! Защото не е пренаселено, защото е в планината и защото там изобилства от девствена красота. Отпечатъците на времето са напластени по стените на къщите, сезоните шепнат през звуците на природата, бълбукането на реките, езика на птиците...“ – признаха впечатлени туристи от Кюстендил.

На връщане към Кюстендил настроението на всички бе приподигнато от похода и изживяванията в този прекрасен ден.

Силвия МИХОВА – секретар на ТД „Осогово“, Кюстендил



АЛЖИР

ФИНИКИЙЦИ, ПИРАТИ И РИМЛЯНИ СЕ БОРИЛИ ЗА НЕГО

Модерен и древен, град Алжир е първата порта към най-голямата африканска държава, която е 20 пъти по-мощна от България. Според легенда, столицата на Народно-демократична република Алжир е основана от Херкулес, придружен от 20 негови другари, които се заселили на красивия средиземноморски бряг.

Истината е, че отпреди 3000 години откриваме следи от древни поселения, като първото селище на берберите е от I век пр. Хр. Познат в античността като Икозиум („остров на чайките“ - I-остров и KOS-чайки), град Алжир помни епохата на картагенците и на Пуническите войни, когато финикийци и римляни мерили сили за власт и господство над тези земи. В рамките на днешния град имало финикийски търговски пост, наричан Икосим, който по-късно прераства в малък римски град (Икосиум) и получава латински права при император Веспасиан. За това говорят няколко римски некропола в различни квартали.

Така Мавритания и източна Нумидия отстъпват място на Римската империя, която поставя акцент върху намиращата се в близост Цезарей. Разположеният на острови край красив залив Алжир става притежание на Рим. И ако в Античността Херодот и Плиний стари описват страната на буйната растителност и пустинята Сахара, настъпват векове, когато страната е възпята от творци като Мопасан, Юго, Флобер, Камю, Балзак, Жорж Санд и други. И ако в картините на художниците Реноар, Писаро, Дега, Миле и Дьолакроа, Алжир е отразен в пестроцветни краски, то великият писател Мигел де Сервантес в романа „Дон Кихот“ обрисова факти за несгодите от пленническия си живот в Алжир. Като войник той се връща от Неапол, когато неговата галера е нападната от корсари и така през 1576 г. е окован във вериги в „древната крепост на пиратството“.

Това не е фрагмент от любимите в детството ни пиратски романи, а част от историята на град Алжир, когато братята пирати Арудж и Хайредин Барбароса превръщат стратегическото пристанище в страшилище за западноевропейските държави от Гибралтар до Дарданелите. Сервантес е откупен и получава свободата си за 600 златни дуката. Но ако направите кратка разходка на крепостта и стария квартал Касбата, тези вълнуващи моменти от книгите ще оживеят пред вас като елемент от историята на столицата.

КАК АЛЖИР ПОПАДА ВЪВ ВЛАДЕНИЕ НА КОРСАРИТЕ?

През 1516 г. алжирският емир Селим Ибн Теуми вика на помощ срещу испанците османския корсар Арудж Реис, който прогонва испанците, но установява контрол над града и убива емира. След смъртта

на Арудж в битка с испанците, той е наследен от по-малкия си брат Хайредин Барбароса.

Държавата Алжир днес привлича инвеститори и туристи, а в древността е била място, където се срещат народи, култури, учени и пътешественици... „Белият град“ е бил във владение на Византия, Омеядския халифат и Османската империя, бил е място за отмора и вдъхновение, но и на кървави сражения. За радост на нас - българите, с края на седемгодишната война за независимост е свързана една от най-красивите градини в

рията да направим една екскурзия из Алжир – по неговите красивите паркове, улици и булеварди, да минем по моста, свързващ Европа с тропична Африка, да разгледаме старите крепости и квартали, особено Касбата (Старият град), където сякаш времето спира, за да ни преведе из минали епохи. Построен в ислямско-арабски стил, с тесни, извиращи се улици, той е в списъка на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО.

Терасовидно разположените квартали помагат да видите как крайбрежните хребети на планината Тел Атлас се спускат в Средиземно море, по чиито крайбрежия в околностите на столицата са разположени възхитителни морски курорти като Шершел, Айн Тая, Морети, Сиди Феруш и Типаза.

Все пак навярно се питате откъде идва наименованието на града и държавата Алжир.

трално разположените улици дават възможност да се любувате на морето и на красивата панорама на Площада на мъчениците, където някога е бил центърът на финикийския град, а по-късно станало място, където пиратите продавали пленници. Архитектурен паметник и душа на стария град, Касбата е прекрасно място за разходка и отправна точка за посещение на множеството галерии, паркове, музеи и джамии в столицата, сградата на Голямата поща („Grande Poste“) на централния площад, Паметника на мъчениците (от Освободителната война) и културния център наблизо „Рияд Ел-Фетх“ (най-голямото средище за отход на алжирци). Посетете Двореца на културата, редица музеи като Бардо, музей на античността и този на изящните изкуства; градини – не пропускайте най-голямата Ботаническа градина, катедралата „Сакре Кьор“ и базиликата „Нотър Дам д'Африк“, старинни джамии, сред които Голямата Джамия, интересни сгради на министерства, банки, луксозни хотели...

Какво не бива да пропуснете да видите в столицата на Алжир? Това е голямата джамия Djamaa el Djazaïr, която е трета по размери в света и може да

побере до 120 000 поклонници. Нейното минаре се издига на 270 метра и се смята за най-високото в света.

Няма как да подминете сградата на Голямата поща, която е в сърцето на столицата и е построена в неомавритански стил през 1913 г. от архитекта Мариус Тудуар в сътрудничество с Жул Войно.

Посетете двореца Palais des Raïs, който ще ви върне в историята на стария Алжир, и базиликата Notre-Dame d'Afrique, построена в неовизантийски стил в 1872 година. Разгледайте Двореца на хората - бивша резиденция на управителите, разположен в красива сграда, образец на османската архитектура от XVIII век. Стенописите представят сцени от ежедневието, направени от френски художници в началото на XX век.

Националният музей на изящните изкуства в Алжир се гордее със своята колекция от над 8000 произведения и изложена площ от 4000 квадратни метра. Той е най-значимият музей в Африка и Близкия изток с представените в него картини, скулптури, гравюри, керамика, мебели, декоративни изкуства, фотографии. Сред шедьоврите му са скулптури на Роден и Майлол, творби на Моне и Дьолакроа, миниатюри на Мохамед Расим и творби на съвременни алжирски художници.

Това са малка част от красивите музеи и паркове, които правят Алжир град със забележителен културен живот, привличащ туристи с история, красота и със съвременни достижения.

Антоанета ТИТЯНОВА



столицата на Алжир. Тя се намира в нейното сърце и се нарича „София“. Така всеки посетител на града от 1962 г. насам ще узнае за тази червена нишка на приятелство и признателност, която свързва двата народа и двете държави.

Навярно всеки посетител на столицата ще открие огромна прилика на някои квартали в Алжир с красиви градове от френската Ривиера – това се дължи на 132-те години колониално господство на французите.

Но нека от разходката в исто-

В буквален превод АЛ-ДЖАЗАИР ОЗНАЧАВА „СТРАНА НА ОСТРОВИТЕ“

Това бил оживен търговски център през Средновековието, когато тук акустирили каталонски, генуазки, провансалски и испански кораби. Сега островите са настлани с каменни настилки и са част от модерната инфраструктура на града. Амфитеа-



За десета година ТД „Стратеш“ - Ловеч проведе традиционния детски ски лагер за начинаещи и напреднали по време на междусрочната ваканция на учениците в курортен комплекс Беклемето, Стара планина с 29 участници. База за пореден път беше гостоприемният, топъл и удобен Ловен дом - Беклемето в близост до пистите. Община Ловеч частично подпомогна проявата с финансови средства.

Наети бяха ски, обувки и щеки от гардероба на комплекса. Подготовката на начинаещите млади скиори се водеше енергично от председателя на ТД „Стратеш“ и на отряда на Планинска спасителна служба в Ловеч Светослав Генков. За напредналите скиори интересни и сложни елементи и маршрути осигуряваше опитната и всеотдайна Габриела Станкова. Настроението в лагера беше приятелско, а духът - висок. Скиорите прекарваха по 6 - 7 часа ежедневно на пистите и усъвършенстваха уменията си. Сутрин в 9 часа тренировките започваха при всякакви метеорологични условия - слънце, вятър, студ, гъста мъгла с утринна гимнастика и разгриване. Прекъсваха за топъл обяд и кратка почивка и продължаваха от 13 часа следобед до края на работното време на влекове. Вечер край камината се провеждаха кратки теоретични занятия, разбор на деня, имаше вечер на талантите, дискотека, игри на шах.

Часовете на пистите в кристалния въздух и красивите гледки, физическите усилия,

НА СКИ ПРЕЗ ВАКАНЦИЯТА



С ТД „СТРАТЕШ“ - ЛОВЕЧ

добрият дневен режим с топла храна, пресни плодове и планински чай, щедро предоставяни от домакините Райна и Гергана, както и достатъчният сън създадоха чудесна ски - ваканция.

Лагерът приключи успешно за всички с изпит - викторина, раздаване на дипломи за индивидуално постигнато ниво на умения в карането на ски. Всеки участник получи от ТД „Стратеш“ подарък - метална туристическа бутилка за вода с емблемата на ТД „Стратеш“ - Ловеч и датите на провеждане на лагера.

Текст и снимки: д-р Дарина ПЕТРОВА



exo
ДИСКУСИОННО

В ПЛАНИНТЕ НЕ ПРАВЕТЕ ПЪТИЩА, А ПЪТЕКИ

от стр. 1

Започва се почистване на язовири и реки, но то включва само извличане на пластмасови и други предмети, изхвърлени във водоемите от хората, изсичане на дървета и храсти по бреговете, което пък води до поява на свлачища и усиляване на ерозията. В реките някои частици се отлагат като пясък по бреговете и се ползват като строителен материал. В големите реки като например Дунав, когато се натрупат на дъното много наноси, те пречат на корабоплаването. Налага се да се отстраняват и често се използват за строежи. Най-фините дребни частици, които плуват спокойно

в течаща вода, достигат до моретата и океаните. Колкото и да са дребни, количеството им във водата е огромно. Само за една предишна година река Дунав е вкарала в Черно море 160 000 тона твърди частици. Измерванията се правят ежегодно от международната организация, която мониторира нивото и други показатели на реката. От такива частици понякога могат да се образуват острови. Такъв е остров Белене, който продължава да се движи бавно към морето. Нивото на моретата се повишава и от утаените твърди частици на дъното, не само от топенето на ледниците. Но водата от топящите се ледници, достигнала морето, все пак може да

се изпари при предстоящо затопляне, а да се изваждат тежки частици (тиня) от морското дъно е технически подвиг. Засега този проблем нито се споменава, нито се коментира в медийното пространство от еколозите и хората, които се занимават с промените в климата. А климатичните промени започват от промените в планините.

Но ето че в пресата се появява новина, че на брега на Австралия излезли да се самоубият повече от 100 кита. Учените не могат да обяснят това явление. А то вероятно се дължи на промените в местожиенето на тези животни - дали тинестото океанско дъно е подходящо за живот на тези гиганти? Или подобните

на лед кристални структури на дъното на океана, съдържащи голямо количество метан (т.е. вероятно са резултат от натрупването на остатъци от животински и човешки тор) не са подходящи за живот на китове?

Както фините прахови частици във въздуха, така и дребните твърди частици във водата създават все по-големи проблеми. Добре го е казал народът - „Дребното камъче преобръща колата“. Тази мъдрост я доказа ковид-пандемията. Дребничкият, невидим с невъоръжено око вирус стресна света, промени го и ще го променя още в бъдеще.

Дребните частици в течащи води могат относително лесно да се улавят. Ако се изработят „уловители“ от подходящ материал (коноп, вълна или др.) и се поставят в реката на определени места, с възможност при напълване да се изтеглят лесно на брега и при събиране на по-големи количества да се откарват там, където е нужно, например върху каменистите неплодородни площи в предпланините, с които държавата заменя одържавената за някакъв строеж плодородна земя на собствениците или просто да се продава като земя у нас и например на Катар и други арабски страни, които нямат достатъчно обработваема земя.

Пътеките в планините също трябва да се правят максимално щадящо спрямо земята. В никакъв случай не бива да се ползват тежки земекопни машини за подравняване на терена. Достатъчно е дупки и хлътнати по повърхността да се насипят с камъни или чакъл, за да се подравни пътеката и в последствие да се затреви между камъните по естествен начин. Така животинската и човешката тяга по-лесно ще се придвижва по пътеката. Време е да оставим поне част от планините на разположение само на пешеходци (да останат като ПЕШЕХОДНИ ЗОНИ), а мощните моторни превозни средства да се ползват на магистралите.

проф. Искра МАЖДРАКОВА,
офталмолог

ТЕЛЕФОНИ НА ТД И ОБЕКТИ В СИСТЕМАТА НА БТС

ГАБРОВСКА ОБЛАСТ

ТД „Узана“ - 0899963421
Хижа „Узана“ - 0896248593 и 0886792982
Тур. спалня „Узана“ - 0899963421 и 0889564804
СТД „Бачо Киро“ - 0879462840; 0887099114 и 067672332
Къмпинг „Стринава“, Дряновски манастир - 0886099034
Хижа „Бачо Киро“ - 0887099114 и 0887099161
ТД „Росица Мазалат“ - 0882966264
Хижа „Мазалат“ - 0888352693
ТД „Планинец“ - 0889800682
ТК „Бръшлян“ и къмпинг - 067763019 и 067763119

ДОБРИЧКА ОБЛАСТ

ТД „Добротица“ - 0898309832
Хижа „Ботево“ - 0894527997

КЪРДЖАЛИЙСКА ОБЛАСТ

ТД „Белите брези“ - 0365114526; 0888873484; 0887118099

Хижа „Белите брези“ - 0888664265

КЮСТЕНДИЛСКА ОБЛАСТ

ТД „Янина градина“ - 0899117922
Хижа „Яна“ - 0876531603

ТД „Рилски езера“ - 0888818931
Хижа „Скавица“ - 0877388305

Хижа „Рилски езера“ - 0886509409

ТД „Осогово“ - Кюстендил - 0897926886 и 0882966426

Хижа „Иглика“ - 0893990815 и 0882966426

Хижа „Осогово“ - 0882 815 515, 0896 688 484, 0882966426

Тур. комплекс „Три буки“ - 0887 564 265, 0895625220 и 0882966426
ТД „Паничище“ - 0896 688 445 и 0896 688 444

Тур. спалня „Верила“ - 0896 688 444 и 0888843759

Хижа „Пионерска“ - малка - 0888600489

Хижа „Ловна“ - 0888059172 и 0884 956 666

ЛОВЕШКА ОБЛАСТ

Хижа „Зора“ - 0882966309

ТД „Стратеш“ - 0884213030 и 0882966457

Заслон „Орлово гнездо“ - 02/49100023

Хижа „Дерменка“ - 02/4910006

Хижа „Провъртеник“ - 0889812479 и 0895372822

УЦ „Карлуково“ - 0877550029 и 087 550994

ТД „Здравец“ - 0886773330

Хижа „Коман“ - 0886773330

ТД „Вежен“ - 0882966227 и 0882966241

Хижа „Бенковски“ - 0876243079

Хижа „Момина поляна“ - 0887510006 и 0889623087

ТД „Амбарица 1912“ - 0888682169 и 0878593104

Хижа „Амбарица“ - 0878593104

Хижа „Яворова лъка“ - 0893778575

ТД „Балканска звезда“ - 0884600310

ТД „Васильов“ - 0888729633

Хижа „Васильов“ - 0877378531

ОБЛАСТ МОНТАНА

ТД „Берковица“ - 0888232423 и 0953/80428

Хижа „Ком“ - стара - 0889681693

Хижа „Ком“ - нова - 0885830271

Хижа „Бяла вода“ - 0878947940

ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК

ТД „Батювци“ - Батак - 0889572684 и 0899424172

ТД „Юндола 1919“ - 0882454055

Хижа „Христо Смирненски“ - 0878055002

Хотел „България“ - Велинград - 0889500444 и 0889500155

ТД „Алеко“ - Пазарджик - 0899899425 и 088969863

Хижа „Добра вода“ - 088969863

ТД „Бунай“ - Панагюрище - 0886199858

Хижа „Павел Делирадев“ - 0882966337

Хижа „Равно боре“ - 0896332092

ТД „Купена“ - Пещера - 0896715972

ТД „Милеви скали“ - 0893600598

ПЕРНИШКА ОБЛАСТ

ТД „Орлите“ - Радомир - 0898706550

ПЛЕВЕНСКА ОБЛАСТ

ТД „Кайлъшка долина“ - Плевен

Хижа „Плевен“ - 0888777701, Фейсбук PlevenHut

Хижа „Среброструй“ - 0877479780

Туристически дом - Плевен - 064834352 и 0878758037

Редакцията на в. „Ехо“ моли председателите или секретарите на туристическите дружества, ако междувременно са настъпили промени, да подадат информация за актуалните телефони на ТД, хижите и стопанисваните обекти по електронна поща exobts@gmail.com или на тел. 0882966316.

Честит 90-юдишен юбилей, г-н Спирия Спириев!

Дългогодишен председател на Клуб туристи ветерани „Коста Поптодоров“ - гр. Сандански и два мандата регионален отговорник за Югозападна България. Г-н Спирия Спириев е носител на медал „Алеко Константинов“ и други отличия.

Потелаваме му много
здраве и дълголетие!

Клуб туристи ветерани
- град Сандански

С РАНИЦА НА ГРЪБ С БОДРИ СЪПКИ КЪМ „БОДРОСТ“



Своеобразна тръпка за планинарите - почитатели на Рила планина, са климатичният курорт „Бодрост“ и околностите му. Има за какво да се уморяват нозе, да се нагледат очи, какво д изпълни сърце и душа.

Да припомним какво е „Бодрост“ – една природна местност, неповторима чудесия в Прангалишкия дял на Югозападна Рила. Чудните природни дадености упояват с дъх на цветя и билки, с взор към небесни висини, с иглолистни и широколистни дихания. Това обаче са само част от причините този природен кът през 1979 г. да бъде обявен за климатичен курорт.

В географско отношение се намира на 30 км от Благоевград и заема части от долината на река Благоевградска Бистрица в района на ухаещите на бодрост местности Добро поле и Орлите (последната известна и с името Картала). Надморската височина на курорта е 1240 м. В общо описание се представя с килимени поляни, широколистни и иглолистни гори.

Климатичният курорт „Бодрост“ вече се е обособил в планинско селище с хижи, ведомствени почивни станции, вили и други планински сгради, превърнал се е във великолепно място за туризъм и отдих.

Първите тукашни заселвания са в летопис от 30-те години на миналия век. Градят се примитивни сгради с дървеня, кал и камъни. Сред първите ценители на този дарен от Бога кът са композиторът Марин Галеминов, Владо Елезов – дългогодишен директор на фирма „Винпром“ – Благоевград, майсторът на ремонти на автомобили Стоил Биров, Артин Киркоров, Крум Станков,

Кирил Логодажки ... А причината местността да бъде наречена „Бодрост“ и впоследствие да добие значението си на климатичен курорт е, че който и да идвал тук, все споделял, че изпитва много бодрост.

До „Бодрост“ от Благоевград се отива по камионен път, който също очарова с чудни, постоянноменящи се пейзажи. Увеличава се и поклонническото присъствие през годините в района, както и туристическата база. Освен много частни и ведомствени вили и бунгала, с гостоприемни врати е и хижа „Бодрост“, започнала планинския си летопис през 2000 г., умело стопанисвана от хижаря Сергей Георгиев (Серго) от 2003 г.

Сред новостите в „Бодрост“ през новото хилядолетие е и параклис с име „Успение на Свети Иван Рилски“, който от 2003 г. се поддържа от Силвия Митринска,

дъщеря на започналия изграждането му Кирил Митрински. От 2001 г. туристи тук приема и частен хотел. От 2010 г. курортът е място и на ученически лагер за обучение по планинарство. Това благородно дело пък е на ТД „Айгидик“ – Благоевград, чието име е с турски произход и в превод означава „пролука“, „проход“. В лагера децата се учат как се оцелява в дивата природа, но и на природолюбие.

Много от посетителите на климатичния курорт „Бодрост“ са изкушени да посетят чудната природна местност Картала, а после и хижа „Македония“. Тя е разположена в Мечивръшкия дял на Рила, на 2170 м н. в. Градежът ѝ е от 1937 г. и през 2022 година чества 85-годишен юбилей. Първоначално се е наричала „Айгидик“, после „Станой Крешмански“, а от 1980 г. – „Македония“. Представлява двуетажна сграда, електрифицирана и водоснабдена, разполага със столова и стаи за нощувка.

За тези, за които тукашните 2170 м н. в. са недостатъчни, има туристически пътеки към околностите на хижите „Рибни езера“ и „Предел“. И да не се забравя – винаги с подходяща за времето и сезона екипировка.

Борис САНДАНСКИ



РЕКЛАМНА ТАРИФА

Реклама	Вътрешна страница	Последна страница	Първа страница
черно-бяла	1.40 лв.	1.70 лв.	2.10 лв.
с един доп. цвят	1.60 лв.	1.90 лв.	2.30 лв.
многоцветна	1.90 лв.	2.10 лв.	2.40 лв.

Основа на рекламно каре в см: 1 колона – 5 см; 2 колони – 10,4 см; 3 колони – 15,8 см; колони – 21,04 см; 5 колони – 26,2 см.

Максимална височина на страницата – 37,5 см, максимална широчина – 26,2 см.

Реклама на цяла страница – 1000 лв.

Цена на двете страници на фолиото – 2200 лв. + безплатна позиция на първа страница с лого на фирмата.

Позиция до главата на вестника – 20 лв. на кв.см.

Малка обява до 200 знака – 50 лв.

Платена рекламна статия /PR-материал, интервю и пр./ на вътрешна страница до 3600 знака /две стандартни машинописни страници/ - 300 лв.

Отстъпки за брой публикации: 3 бр. – 10 %, 6 бр. – 15 %, 12 бр. – 20 %.

Отстъпка за авансово плащане – 4 %.

Такса за графично оформление – когато рекламният материал се изработва в редакцията, се заплаща такса в размер на 10 % от стойността на всяко отделно рекламно каре.

Готовите рекламни материали трябва да бъдат предоставени: на CD - файл формат EPS, PDF, придружен с разпечатка. Използваните шрифтове да са конвертирани в криви.

ЗА КОНТАКТИ: София 1040, бул. „В.Левски“ № 75, тел: 0882966316, e-mail: exobts@gmail.com

ЗНАЕТЕ ЛИ, ЧЕ...

- ✓ Най-високият връх на Балканския полуостров се намира в България - Мусала – 2925 м.
- ✓ Селото с най-голяма надморска височина на Балканския полуостров се намира в България - с. Орцево – 1555 м. (център) – 1606 м.
- ✓ Най-високата жп-гара на Балканския полуостров се намира в България - гара Аврамово – 1267 м.
- ✓ Най-високото езеро на Балканския полуостров се намира в България - Леденото – 2709 м.
- ✓ Най-високият водопад на Балканския полуостров се намира в България - Райското пръскало - 124 метра!
- ✓ Най-големият подземен водопад на Балканския полуостров се намира в България, в пещерата Дяволското гърло – 42 м!
- ✓ Най-горещият гейзер в Европа и на Балканския полуостров се намира в България - Сапарева баня 103°C!
- ✓ Най-високият язовир на Балканския полуостров се намира в България - язовир Калин в Рила планина – 2394 м.
- ✓ България е единствената страна в Европа, запазила името си до днес (VII- XXI в.)
- ✓ България няма пленено знаме от създаването си досега.
- ✓ Цар Калоян нанася най-голямото поражение над кръстоносците.
- ✓ Даваме на Европа една от официалните ѝ три азбуки - Кирилицата.
- ✓ Благодарение на изключителния стратегически интелект на генерал Владимир Вазов, България побеждава в битки многократно превъзхождащите ни дивизии на Англия, Франция и Гърция. Благодарение на ген. Вазов, България дава само 494 убити и 1208 ранени, пред над 60 000 жертви на атакуващите ги англичани и гърци.
- ✓ Първата въздушна бомбардировка е извършена от българи, но знаете ли, че първата жена в света, участвала в боен полет, се казва Райна Касабова.
- ✓ Асен Йорданов е сред най-допринеслите личности за авиацията в световен мащаб. За него Нийл Армстронг казва: „От него както аз, така и всички американски пилоти сме се учили на авиация.“ Знаете ли, че до последно, той оставя върху табелка в дома му надписа: "Асен Йорданов, български летец-авиатор."
- ✓ Асен Йорданов създава и първата в света въздушна възглавница.
- ✓ Асен Йорданов изобретява и телефонния секретар.
- ✓ Джон Атанасов дава на света едно от най-значимите изобретения, създавани някога - компютъра.
- ✓ Петър Петров изобретява електронния часовник, първият в света безжичен сърдечен монитор и първата в света компютърна система за измерване на замърсявания.
- ✓ Акад. Георги Наждаков прави възможно създаването на фотокопирната техника.
- ✓ Д-р инж. Иван Ночев изобретява двигателите на кацналия за първи път на луната модул, орел.
- ✓ Шестият сърдечен тон е открит от проф. д-р. Иван Митев.
- ✓ Нивалинът (изключително лекарство за неврологични заболявания) е създаден от проф. д-р Димитър Пасков.
- ✓ Румен Антонов изобретява автоматичната скоростна кутия.
- ✓ Възпитаникът на варненската Математическа гимназия Милен Николов е решил проблема на милиони хора по света, които не могат да ползват мобилни апарати и лаптоп в метрото. Според учените революционното изобретение се равнява на откриването на радиото от руския физик Александър Попов.

БЪЛГАРСКИЯТ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ
откри
ДАРИТЕЛСКА КАМПАНИЯ
за набиране на финансови средства за ОТПЕЧАТВАНЕ НА ВЕСТНИК „EXO“, чрез банкова сметка: BG71 STSA 9300 0012 4857 19 в банка ДСК

В САЙТА НА БТС
- www.btsbg.org

можете да намерите информация за: стоте национални туристически обекта, телефони и адреси на туристически дружества и хижи; клубове в състава на БТС и федерации; история, цели, нормативна уредба и управленска структура на БТС и др.

Планинска спасителна служба
www.pss-bg.bg

при нещастен случай, дежурни телефони
112, 1470

02 963 2000 - Стационарен телефон на централен денонощен пост

EXO
ТУРИСТИЧЕСКИЯТ ВЕСТНИК - Издание на БТС

ОТГОВОРЕН РЕДАКТОР – Петя Иванова - 0882966316

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ: проф. д-р Николай Овчаров; проф. д-р Витан Влахов; доц. Сандю Бешев – алпинист, историк на българския и световния алпинизъм; доц. Кънчо Долапчиев - НСА; Елисавета Първанова – м.с. по алпинизъм; Константин Койнов - ориентирировач, Българска федерация по ориентиране; Алексей Жалов - председател на Балканския спелеоложки съюз.

Графично оформление и предпечат: Алфа Стар ЕООД

Издава: Български туристически съюз

Адрес на редакцията:

1000 София, бул. „Васил Левски“ № 75, ет. 5, ст. 525, ПК 427

ISSN-0205-0943

e-mail: exobts@gmail.com ; www.btsbg.org

Срокът за приемане на материали е до 5 число на съответния месец

Ръкописи не се приемат.

„Кукериада“, „Сурва“, „Старчевата“... - това са част от многото фестивали и зимни празници, свързани с маскарадните игри и обредността на българите. И тази година кукерите прогониха злите сили с хлопките си и не пропуснаха да изпълнят ритуалите за здраве, берекет и просперитет.

Обичаят „Кукери“ из българските земи датира от времето на траките и е празнуван в дните, посветени на тракийския бог Дионис, свързани с началото на новата земеделска година. Маски, чанове, обредни танци. Традиция от древността оживява в съвременни фестивални шествия. Най-често наричаме маскарадните игри кукерски, въпреки че те имат специфични наименования в различните области на България. Общото е, че са свързани със зимните обреди и с настъпването на новия земеделски цикъл. Страховитите маски са задължителни, както хлопките и шумните танци, чиято цел е да прогонят лошото.

Кукерството води началото си от преди 8000 години, като празнува отмирането на зимното мъртвило и настъпването на новото начало. В различни български региони кукерите излизат по различно време - на Васильовден, на Песнопеделик или през март. Назовават се различно: бабугери, песяци, мечкари, старци, сирвискари, кукове...

На места кукерите слагат маски от козя кожа, на други - дървени лица, на трети - високи или обемни украси за глава. Обличат се ту с кожа, ту със смесица от мъжки и женски дрехи, окачат по коланите звънци и хлопки. Носят тояги или дървени саби, за да изплашат и прогонят безплодната зима и да привлечат доброто.

От траките наследяваме маскарадните игри, както и думата „кукери“, значеща „високи, маскирани хора“. Днес кукери са не само мъже, но и жени, и деца, а костюмите и маските освен традиционни са и доста осъвременени. Все повече ансамбли и самодейни колективи се включват наред с индивидуалните участници и представянето на даден род, квартал или селище.

Кукерите, наричани още чауши, бабугери, станчянари, дервиши, старци, сурати, бабари, бабри, суровари, джамалари и т. н., в различни краища на България не са идентични, както и изпълняваните от тях маскарадни игри. Ако в Западна България те се появяват между Коледа и Богоявление, в Шоплука излизат във втората половина на януари, в Тракия - около Сирни Заговезни... Кукерите се различават като костюми и ритуали, въпреки че понякога имат еднакви персонажи. Обединява ги целта - извършват обредни действия за плодородие, пропъждат злите духове, предрешени с маскарадни костюми, специфични за региона. Атмосферата при шествията на кукерите е особена. Звънът на чановите пробужда някаква първична сила, която помага на тялото да се освободи от натрупаната негативна енергия.

Колоритни и атрактивни, маскарадните игри бързо прерастват през последните две десетилетия в значими празници и



КУКЕРИТЕ ОТ ДРЕВНОСТТА ДО ДНЕС

фестивали, като привличат туристи. По Коледа започват кукерските игри в Югозападна България, из Тракия излизат по Сирни Заговезни в Ямбол и Стара Загора, а в източните региони продължават до идването на пролетта.

Ако характеризираме фестивалите през студените месеци, то те са свързани предимно с народните обичаи и вярвания. Основната им цел е да привлечат туристи чрез българската самобитност и култура, но има още един нюанс - по този начин българите се опитват да съхранят за поколенията наученото от баби и дядовци, да го оставят за поколенията. Колкото и да се спазват традициите, няма как обичаите да не се осъвременяват, като се опират на автентичния изворен фолклор и вярвания, дошли до нас през вековете. А някои, дори и да изглеждат автентични, са доста млади.

МАСКАРАДНИТЕ ИГРИ В БЪЛГАРИЯ

Кукерските чествания в Костенец, Средец и Карлово, „Старчевата“ в Разлог, Кукерският събор Песнопеделик в Широка лъка, кукерите в Прослав, Коматево и Калипетрово в Силистра са сред популярните в страната. Нощта на Сурва и селата Лесковец, Батановци, Кайнарджа, Главница, Каравелово се славят с едни от най-добрите кукери в страната. Не са никак малко кукерските празненства у нас. Най-големият е Международният фестивал на маскарадните игри „Сурва“ в Перник. Ето пъстр калейдоскоп

от по-значими маскарадни игри, които притеглят най-голям интерес и публика.

МЕЖДУНАРОДЕН ФЕСТИВАЛ НА МАСКАРАДНИТЕ ИГРИ „СУРВА“ - ПЕРНИК

Най-мощният и авторитетен традиционен народен празник с маски в България и на Балканите е „Сурва“ в Перник. Провежда се в последната събота и неделя на януари. Фестивалната надпревара е в центъра и по улиците на Перник. На 26 юни 2009 г. Перник е обявен за европейска столица на сурвакарските и кукерските традиции, когато над 100 маскарадни групи и близо 6000 души от всички етнографски региони на страната участват в него.

Фестивалът се организира от Община Перник от 1966 г., а от 1985 г. е международен. През 1995 г. Перник е приет за член на Федерацията на европейските карнавални градове. От 2008 г. „Сурва“ се провежда ежегодно, а от 2015 г. е част от нематериалното културно наследство на ЮНЕСКО.

В конкурсната програма се надпреварват „сурвакари“ и „кукери“ от различни селища. Най-атрактивно е двудневното състезателно дефиле на маскарадни групи от страната и чужбина. „Сурва“ потапя в мистериата на българските традиции, фолклор и обичаи.

МЕЖДУНАРОДЕН МАСКАРАДЕН ФЕСТИВАЛ „КУКЕРЛАНДИЯ“ - ЯМБОЛ

В края на март Ямбол се превръща в „Кукерград“, а Градският

парк за четири дни събира кукери, сурвакари и бабугери, старци и други маскирани от цяла България, които пресъздават древната традиция на маскарадните игри.

Общините Ямбол и Тунджа заедно организират Националния кукерски празник „Кукериада“ - Тунджа, Долината на кукерите“. „Кукерска магия“, шествие и празнична заря „Феерия от светлина и звук“, срещата „Кукерски игри - традиции и иновации“. Детските кукерски празници „Моята Кукерландия“ са част от съпътстващи събития.

Провеждат се кукерски шествия и в селата на община Тунджа: Чарган, Могила, Веселиново, Завой, Кабиле, Дражево и Хаджидимитрово. „Маскирани вестители на Доброто“ и кукерски шествия има още в селата Стара река, Козарево, Калчево, Победа, Челник и Маломир.

През годините фестивалът се утвърди сред най-зрелищните и мащабните, привличайки многобройни участници и публика от страната и чужбина. Отличителна черта на ямболския фестивал са гигантските страховити триметрови кукерски маски, които внасят неповторим колорит. Фестивалът има конкурсна част, а наградният фонд е 15 000 лв.

КУКЕРСКИ СЪБОР ПЕСНОПЕДЕЛИК, ШИРОКА ЛЪКА

Кукерски празник в Широка лъка се прави в първата неделя на март. Маскирани мъже обикалят селото под звуците на стотици хлопки и чанове. Традицион-

ният кукерски събор Песнопеделик прогонва злото и е за ново начало, здраве и берекет.

Широколъшките „песяци“ - група маскирани младежи, избират „старейшина“, „нивеста“ („песяцка нивеста“ или „бабица“) и „песяци“ („песяцки старци“). Всички имат маски („сурети“) от цели овчи кожи, обърнати с вълната навън. Кожите, с изрязани две дупки за очите и една за устата, се нахлузват на лицето. За подчертаване на очите и устата дупките се обкантват с кръгове от червен плат. Песяците са „въоръжени“ със саби „спатилки“, боядисани с червена боя. На пояса песякът препасва „татралки“ (хлопки на овце). Песяците ходят от къща на къща за здраве и берекети гонят лошото.

Ако те прескочи песяк, ще ти върви през цялата година. След като обхождат къщите, песяците се отправят към селския площад („купището“), където представят венчален обред на невестата и старейшината, раждане, оран, засяване. По съдържание и характер, широколъшките песяци спадат към групата на „старците“, която стига до Карлово на север и до Панагюрско и Момина Клисура на запад. Наподобяват обичаите южно от Пловдив около Асеновград.

КУКЕРСКИ ПРАЗНИК „ДЕВЕДЖИИ“ - ЛЕСНОВО

Кукерският празник „Деведжии“ се случва открай време около Йордановден и Ивановден. Чрез специални магически танци, силен звън на чанове и страшни маски деведжиите плашат и прогонват злото, за да подсилят богатата реколта през идващата стопанска година. Кулминацията на празника е по обяд на площада в селото.

„Симитлия - древна земя на кукерите“ - международен фестивал на бабугерските маски и игри.

В Симитли се провежда един от най-ранните, големи и тачени кукерски фестивали в България. Тук кукерите излизат още на 1 януари и на 14 януари в селата. Зъл дух не остава в Симитли след нашествието от кукерски, сурвакарски, бабугерски, станчянарски и старчески групи на стадиона в града по време на фестивала. Повечето участници подготвят специална хореография за представянето си. Традиционните персонажи са мечка и мечкар, поп, булка и младоженец... Деветчленно жури оценява изпълнителите.

Един кукерски костюм се съхранява при специални условия. Полагат се грижи за кожата, от която е изработен, за вълната, за чановите, които са част от атрибутите на кукера. Общо е вярването, че страшните маски прогонват лошото и дават път на пролетта, носят хубава реколта и добруване.

Днес кукерите са се превърнали в туристическа атракция, в повод за празник и веселие, но включването на все повече участници, активирането на малките селища, показва възраждане на българщината и завръщане към корените чрез пресъздаване на стародавни обичаи, ритуали и вярвания под формата на фестивали.

текст и снимки
Антоанета ТИТЯНОВА

